

Nr 31

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkten 108 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 3 januari 1957, föreslagit riksdagen att

dels till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1957/58 anvisa ett reservationsanslag av 168 000 000 kronor,

dels lämna utan erinran vad i propositionen anförts beträffande användningen av de medel, som under regleringsåret 1957/58 inflyter genom upptagande av införselavgifter ävensom av andra i samband med jordbruksregleringen influtna eller under sagda regleringsår inflytande avgiftsmedel,

dels lämna utan erinran vad i propositionen föreslagits i fråga om statens jordbruksnämnds clearingkassor för fettvaror och kolonialvaror,

dels godkänna vad i propositionen föreslagits beträffande regleringen av skördeskador å 1957 års skörd.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 22 mars 1957 avlåten proposition, nr 147, vilken hänvisats till jordbruksutskottet, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att höja maximum för det statliga pristillägget för hampfiber av 1956 och senare års skördar från 75 till 90 öre för kilogram spinnbar vara,

dels medge Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för stöd åt odlingen av oljelin, spånadslin och hampa under regleringsåret 1957/58 i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen,

dels medge att av det å riksstaten för budgetåret 1956/57 under nionde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område må för gratifikationer till personalen vid linberedningsverken i Växjö och Mellansel i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i propositionen, tagas i anspråk ett belopp av högst 283 000 kronor,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den omläggning av importskyddet för konstister m. m., som angivits i propositionen,

dels medge att av det å riksstaten för budgetåret 1956/57 under nionde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett belopp å 500 000 kronor av Kungl. Maj:t ställes till statistiska centralbyråns förfogande för att möjliggöra en utvidgning av den objektiva skördeuppskattningen i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i propositionen.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 155 av herr *Nord m. fl.*, likalydande med II: 192 av herr *Rimås m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att förmalningsavgift fr. o. m. den 1 september 1957 icke må utgå vid sådan förmalning av brödsäd, som verkställes mot lön för tillgodoseende av odlares eget hushåll;

2) I: 156 av herr *Nord m. fl.* och II: 183, likalydande, av herr *Johnsson* i *Kastanjegården m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att av det disponibla överskottet i fettregleringskassan på beräknade 8 miljoner kronor använda 5 miljoner kronor till täckande av kostnader hos Sveriges export- och importförening för ägg och att återstoden, 3 miljoner kronor, tillgodoföres inkomsttiteln Diverse inkomster: Övriga diverse inkomster;

3) I: 342 av herr *Franzén*, likalydande med II: 417 av herrar *Ahlsten* och *Hansson*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att riktspriset för hamphalm må fastställas till 17 öre per kilogram samt att det statliga pristillägget till stöd åt hampodlingen må maximeras till en krona per kilogram spinnbar fiber;

4) I: 494 av herr *Johansson, Rune*, och herr *Karlsson, Fritiof*, likalydande med II: 628 av herr *Persson* i *Växjö m. fl.*, vari yrkats, att riksdagen måtte besluta, att gratifikation skall tillerkännas dem, som varit anställda vid linberedningsverken i Växjö och Mellansel tre år eller därutöver, med 100 kronor för varje påbörjat halvår av anställningstiden och att sådan ersättning i fall, då gratifikationsberättigad person avlidit före utbetalningen av gratifikationen, skall tillerkännas den avlidnes maka (make);

5) II: 636 av herr *Sundelin*, vari yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ge till känna, att arbetsmarknadsstyrelsen alltjämt bör sträva efter att lokalisera en ny industri till Mellansel i det nedlagda linberedningsverkets lokaler.

Beträffande motiveringarna för motionärernas yrkanden får utskottet hänvisa till innehållet i motionerna.

Över de under 2) här ovan upptagna motionerna har särskilt yttrande inhämtats från statens jordbruksnämnd — efter hörande av jordbrukets förhandlingsdelegation — och Småbrukarnas riksförbund.

Beträffande den av departementschefen förebragta utredningen, i den mån den icke medtagits i utskottets redogörelse, får utskottet hänvisa till ovannämnda statsrådsprotokoll.

I. Framställningar i 1957 års statsverksproposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område

Statens jordbruksnämnds och lantbruksstyrelsens yrkanden

Statens jordbruksnämnd har i anslagsframställning den 28 augusti 1956 hemställt, att anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1957/58 skall ökas med 13 000 000 kronor till 174 000 000 kronor. Nämndens beräkning av medels- och anslagsbehovet framgår av följande sammanställning, i vilken till jämförelse upptagits för innevarande budgetår beviljade belopp.

	1956/57	1957/58 (förslag)
1. Allmänt mjölkpristillägg	100 000 000	96 000 000
2. Extra mjölkpristillägg i norra Sverige	30 000 000	30 000 000
3. Leveranstillägg för mjölk	50 000 000	49 000 000
4. Stöd åt odlingen av lin och hampa	2 000 000	1 800 000
5. Fraktbidrag för fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län	1 000 000	—
6. Diverse kostnader	4 000 000	4 000 000
Medelsbehov	187 000 000	180 800 000
7. Avgår reserverade medel	26 000 000	7 000 000
Anslagsbehov	161 000 000	173 800 000

Såsom motivering till det ovan under 4 upptagna äskandet har jordbruksnämnden anfört följande

4. Jordbruksnämnden anmäler, att *Riksförbundet Lin och hampa, producentförening u. p. a.*, i skrift till nämnden den 24 augusti 1956, såvitt gäller 1957 års skörd av lin och hampa, i avvaktan på resultatet av vissa av nämnden igångsatta undersökningar av linodlingens aktuella lönsamhet m. m. beräknat medelsbehovet för statligt prisstöd till lin- och hampodlingen under budgetåret 1957/58 till 1 758 750 kronor. Riksförbundet har därvid bl. a. utgått från att all beredning av 1957 års linskörd kommer att koncentreras till beredningsverket i Laholm, att pristilläggen för lin- och hampfiber liksom nu skall utgå med 75 öre per kilogram samt att de pristilläggsberättigade kvantiteterna skall utgöra 1 625 ton för linberedningsverket i Laholm och 720 ton för hampberedningsverket i Visby. Riksförbundet har vidare anhållit, att sedvanligt statsbidrag å 14 000 kronor till bestridande av viss del av riksförbundets årliga kostnader för tekniska undersökningar och försöksverksamhet måtte utgå även under budgetåret 1957/58.

Vidare anmäler nämnden, att *Sveriges allmänna linodlingsförening* i skrift till nämnden den 28 juli 1956 anhållit, att sedvanligt statsbidrag å 5 000 kronor till föreningens verksamhet måtte utgå även under budgetåret 1957/58.

Införselavgifter på jordbruks-

(Tecknet · är utsatt i uppgiftskolumnerna för varugrupper,

Avgiftsbelagda importvaror	Regleringsåret 1/9 1955—31/8 1956			Regle- 1/9
	Avgiftsmedel, som influtit (med avdrag för restitu- tioner) 1 000 kronor	Av influtna och balanserade avgiftsmedel har under regleringsåret utbetalats		Beräk- nad import ton
		1 000 kronor	till	
Brödsäd samt mjöl och gryn därav:				
vete.....	} 1 320	455	Till föreningen Svensk spannmålshandel för prisreglering för brödsäd	50 000
råg.....				60 000
övriga slag.....				.
Ärter och bönor (för människoföda) samt hampfrö:				
bönor.....	357	—	—	2 500
ärter.....	—	—	—	
hampfrö.....	—	—	—	200
Fodermedel (samt malt)				
korn, havre, sorghum (även i form av mjöl o. dyl.) och sockersnitsel	} 2 550	95	Svenska mejeriernas riksförening för prisreglering av mjölk och mejeriprodukter	.
kll.....		—		25 000
majs.....		—		35 000
oljekraftfoder.....		2 515	Sveriges export- och importförening för ägg för prisregleringen för ägg	.
övriga (bl. a. malt och melass).....		—		.
Summa	2 550	2 610		—
Potatis:				
matpotatis inkommande 16/1—30/6.....	} 3 177	—	(Av den 1 september 1956 inestående införselavgifter jämte därpå upplupen ränta har efter regleringsårets utgång utbetalats till potatisodlingens konjunkturutmättningsfond 6 668 894 kronor 26 öre och till Sveriges potatisodlares riksförbund 2 000 000 kronor)	10 000
andra slag.....		—		
Stärkelse och stärkelseprodukter:				
vete- och risstärkelse....	} 1 329	—		250
majsstärkelse samt manioka- och arrowrot ..				2 000
glykos, dextrin, appreturmedel o. dyl.				1 700
övriga slag (potatismjöl etc.).....				.
Summa	1 329	—		—
Socker m. m.:				
råsocker.....	5 119	—	—	48 000
sockerraffinad (även s o ckerulör).....	—	—	—	15 000
sirap.....	10	—	—	2 000
sockerbetor.....	—	—	—	58 000
Summa	5 129	—	—	—

regleringens område

där inflytande avgiftsmedel beräknas icke uppgå till 10 000 kronor)

ringsåret 1956—31/8 1957		Regleringsåret 1/9 1957—31/8 1958			Ändamål till vilka inkommande avgiftsmedel skall användas. (Medgivet av Kungl. Maj:t och riksdagen för regleringsåret 1956/57. Jordbruksnämndens förslag för regleringsåret 1957/58)
Införselavgift (fast eller fast inom prisgränser) Kronor per 100 kilogram	Avgiftsmedel, som beräknas inflyta för importen (med avdrag för restitutioner) 1 000 kronor	Beräknad import ton	Införselavgift (fast eller fast inom prisgränser) Kronor per 100 kilogram	Avgiftsmedel, som beräknas inflyta för importen (med avdrag för restitutioner) 1 000 kronor	
7: —	3 500	12 000	7: —	840	Till föreningen Svensk spannmålshandel för prisreglering för brödsäd
7: —	4 200	.	.	.	
.	
20: —	500	2 500	20: —	500	Reserveras tills vidare hos jordbruksnämnden
20: —	40	50	20: —	10	
.	.	20 000	5: —	1 000	För prisregleringarna för ägg, slaktvaror, mjölk och mejeriprodukter (genom Sveriges export- och importförening för ägg, föreningen Svensk kötthandel och Svenska mejeriernas riksförening); majs- och kliavgifterna i första hand för äggprisregleringen
5: —	1 250	35 000	5: —	1 750	
(rörliga avgifter)	1 750	40 000	(rörliga avgifter)	2 000	
.	
.	.	10 000	4: —	400	
—	3 000	—	—	5 150	
5: —	500	50 000	5: —	2 500	
25: —	25	100	25: —	25	
27: —	68	250	25: —	63	
35: —	700	2 000	35: —	700	
45: —	1 640	1 700	45: —	1 640	
.	
—	1 408	—	—	1 403	
24: —	11 520	58 000	23: 50	13 630	Till en hos jordbruksnämnden inrättad regleringsfond att användas för pristillägg på sockerregleringens område
32: —	14 590	15 000	31: 50	14 515	
28: —	560	3 000	27: 50	825	
1: 50	870	20 000	1: 50	300	
—	17 540	—	—	19 270	

Avgiftsbelagda importvaror	Regleringsåret 1/9 1955—31/8 1956		Regle- 1/9	
	Avgiftsmedel, som influtit (med avdrag för restitu- tioner) 1 000 kronor	Av influtna och balanserade avgiftsmedel har under regleringsåret utbetalats		Beräk- nad import ton
		1 000 kronor	till	
Fettråvaror och fettvaror	—	—	—	73 000 (räknat i olja)
Mjolk- och mejeriprodukter: hårdost och dessertost .. mesost	4 572	4 702	Till Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa för prisreglering på mejeri- området	4 300
smältost				50
torrmjolk				200
övriga slag (mjolk, grädde, smör, glass m. m.)
Summa				—
Slakterivaror (samt slakt- djur; ej fjäderfä): kalvkött (ostyckat)	—	—	—	2 000
annat nötkött (ostyckat)	—	—	—	12 000
fläsk (ostyckat)	—	—	—	1 040
hästkött (ostyckat)	—	—	—	1 500
fårkött (ostyckat)	—	—	—	200
charkuterivaror, organ, styckningsdetaljer (bl. a. salt hästkött) och kon- server	2 291	2 535	Föreningen Svensk kötthan- del	5 860
övriga slag (levande djur m. m.)	—	—	—	—
Summa	2 291	2 535	—	—
Ägg och äggprodukter m. m.: fjäderfäkött	86	85	Sveriges export- och import- förening för ägg	(1,05 milj. kronor) 460
ägg och övriga slag	—	—	—	—
Summa för samtliga av- gifter	20 811	10 387	—	—

¹ Restitutioner avdragna: stärkelse 125 000 kronor, socker 210 000 kronor och fettvaror

² Ingen införselavgift; i stället högre regleringsavgift.

³ Ingen införselavgift; importvinster uppstår hos föreningen Svensk kötthandel.

ringsåret 1956—31/8 1957		Regleringsåret 1/9 1957—31/8 1958			Ändamål till vilka inkommande avgiftsmedel skall användas. (Medgivet av Kungl. Maj:t och riksdagen för regleringsåret 1956/57. Jordbruksnämndens förslag för regleringsåret 1957/58)
Införelavgift (fast eller fast inom prisgränser) Kronor per 100 kilogram	Avgiftsmedel, som beräknas inflyta för importen (med avdrag för restitutioner) 1 000 kronor	Beräknad import ton	Införelavgift (fast eller fast inom prisgränser) Kronor per 100 kilogram	Avgiftsmedel, som beräknas inflyta för importen (med avdrag för restitutioner) 1 000 kronor	
30: —	19 000	63 000 (räknat i olja)	30: —	16 000	Till föreninge n Sveriges oljeväxtintressent er för regleringsbidrag och för täckande av förluster i samband med inlösen av svenskt oljeväxtfrö
60: —	2 580	4 300	60: —	2 580	Till Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa för prisreglering på mejeriområdet
20: —	10	50	20: —	10	
100: —	200	200	100: —	200	
—	2 790	—	—	2 790	
100: —	2 000	2 000	100: —	2 000	Till föreningen Svensk kött-handel för prisregleringen för kött och fläsk m. m.
75: —	9 000	12 000	75: —	9 000	
83: —	863	.	.	.	
55: —	825	1 500	55: —	825	
100: —	200	200	100: —	200	
118: —	6 915	5 800	118: —	6 844	
—	100	—	—	100	Till Sveriges export- och importförening för ägg för prisregleringen för ägg och äggprodukter
—	19 903	—	—	18 969	
20 %	210	(1,05 milj. kronor)	20 %	210	
65: —	299	100	65: —	65	
—	72 915	—	—	67 732	

2 900 000 kronor.

Nämnden anser för sin del, att ett statligt prisstöd till 1957 års odling av lin och hampa enligt de grunder för statsstödet på längre sikt, som godkändes vid 1956 års riksdag, skall kunna rymmas inom ett anslagsbelopp av den storleksordning, som angivits av riksförbundet. Nämnden, vilken utgår från samma antaganden som riksförbundet i fråga om linberedningens koncentration och storleken av erforderliga pristillägg m. m., förutsätter att resultatet av pågående undersökningar beträffande vissa nu aktuella förhållanden inom linhanteringen icke skall i mera avsevärd omfattning behöva påverka bedömningen av medelsbehovet för budgetåret 1957/58. De för riksförbundets tekniska verksamhet m. m. och för Sveriges allmänna linodlingsförening begärda statsbidragen å 14 000 respektive 5 000 kronor finner nämnden motiverade även för nästa budgetår.

Nämnden föreslår sålunda, att anslagsposten för stöd åt odlingen av lin och hampa för budgetåret 1957/58 skall upptagas med ett till (1 758 750 + 14 000 + 5 000 =) 1 800 000 kronor avrundat belopp.

I detta sammanhang har vidare anmälts, att *lantbruksstyrelsen* (skr. 10/8 1956) hemställt, att statsbidrag till Svensk matpotatiskontrolls verksamhet måtte beviljas med 15 000 kronor även för budgetåret 1957/58. Jordbruksnämnden har, såsom förut anförts, räknat med samma belopp i sina anslagsäskanden.

I skrivelse den 27 november 1956 har *statens jordbruksnämnd* anhållit, att Kungl. Maj:t måtte *dels* godkänna, att de för regleringsåret 1957/58 inflytande införselavgiftsmedlen disponeras och användes enligt i huvudsak samma grunder som under innevarande regleringsår, samt att inflytande avgiftsmedel under regleringsåret 1957/58 disponeras för forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet inom samma ram, som gäller för innevarande regleringsår, *dels* förordna, att av behållningen i nämndens clearingkassa för fettvaror ett belopp av 5 000 000 kronor skall ställas till nämndens förfogande för stödjande av fortsatt odling av oljelin och för stöd åt spånadslinodlingen genom omhändertagande och avyttring av oljefrö av dylik odling ävensom ett belopp av likaledes 5 000 000 kronor skall tillföras den under statskontorets förvaltning stående Fonden för främjande av forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område samt att nämndens clearingkassa för kolonialvaror skall upplösas och dennas behållning — med viss i skrivelsen angiven reservation — skall tillföras statsverket under inkomstiteln A III: 5 Övriga diverse inkomster.

I en särskild, till skrivelsen fogad sammanställning över införselavgifter på jordbruksregleringens område (s. 4—7) lämnar jordbruksnämnden för de olika grupperna av regleringsvaror vissa uppgifter samt preliminära beräkningar och förslag rörande de medel, som influtit eller kan komma att inflyta genom upptagande av införselavgift.

Jordbruksnämnden föreslår, att de för regleringsåret 1957/58 inflytande införselavgiftsmedlen skall få användas till de ändamål, som för regleringsåret 1956/57 har angivits i propositionen 1956:165. De föreskrifter eller

anvisningar, som nämnden utfärdat för sistnämnda regleringsår beträffande medlens närmare användning, bör enligt nämndens mening i huvudsak gälla även under nästa regleringsår. Enär de medel, som beräknas inflyta under regleringsåret 1957/58, totalt sett väl motsvarar normalramen, finner nämnden f. n. behov icke föreligga av att, utöver vad som har skett genom nämndens direktiv och anvisningar till respektive föreningar, närmare bestämma de belopp, som för olika ändamål skall få användas under regleringsåret. Eftersom nämnden ännu ej har någon längre tids erfarenhet av import- och prisutvecklingen under det nya regleringssystemet, synes ej heller säkert underlag finnas för en sådan bestämning. Sedan erfarenhet vunnits av det nya systemet åtminstone under ett helt regleringsår, uppger sig nämnden ha för avsikt att under hösten 1957 i mån av behov och möjlighet avge ett mera specificerat förslag till dispositionen av de inflytande avgiftsmedlen, varvid hänsyn avses skola tagas till den av riksdagen beslutade ungefärliga totalramen för medelsdispositionen under löpande regleringsperiod.

Vidare bör enligt jordbruksnämndens mening under regleringsåret 1957/58 för forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet få disponeras avgiftsmedel inom samma ram, som gäller för innevarande regleringsår, alltså med högst följande belopp: 600 000 kronor såvitt angår Svenska mejeriernas riksförening, 50 000 kronor för föreningen Svensk kötthandel, 250 000 kronor för föreningen Sveriges oljeväxtintressenter, såvitt angår Sveriges stärkelseproducenters förening 3 000 kronor samt för Sveriges export- och importförening för ägg 20 000 kronor.

Jordbruksnämnden tager därefter upp frågan om dispositionen av nämndens clearingkassor för fettvaror samt kolonialvaror samt anför beträffande behållningen i clearingkassan för fettvaror i huvudsak följande.

Vad angår clearingkassan för fettvaror meddelar nämnden — under hänvisning till en inom nämndens fettvarusektion upprättad promemoria av den 22 november 1956 — att kassans behållning per den 30 juni 1957 enligt den i promemorian ingående prognosen beräknas uppgå till 30 500 000 kronor. Av clearingkassans medel skall enligt Kungl. Maj:ts av riksdagen antagna proposition 1956: 165 reserveras ett belopp av 15 000 000 kronor för utlåning räntefritt under tiden fram till den 15 september 1959 till regleringsfonden för socker. Hittills har icke något av sistnämnda belopp tagits i anspråk. Clearingkassans disponibla tillgångar per den 30 juni 1957 skulle alltså enligt den nu gjorda beräkningen uppgå till 15 500 000 kronor. Vissa av kassans inkomster och utgifter utgöres emellertid av beräknade belopp, som ännu icke avräknats med kassan. Vid avräkningen kan dessa belopp komma att avvika från de i prognosen upptagna beloppen. Härtill kommer att 3 200 000 kronor av kassans tillgångar utgöres av en fordran hos Centroprom i Belgrad, Jugoslavien, för försåld rapsolja. Denna fordran grundar sig på en växel, som förfaller till betalning i januari månad 1957.

Med hänsyn till anförda omständigheter samt särskilt i betraktande av det utrikespolitiska läget finner jordbruksnämnden, försiktigheten bjuda att bindande dispositioner nu icke träffas för större belopp av kassans tillgångar än förslagsvis 10 000 000 kronor. Av detta belopp föreslår nämnden,

att ett belopp av förslagsvis 5 000 000 kronor skall ställas till nämndens förfogande för stödjande av en fortsatt odling av oljelin och för stöd åt spånadslinodlingen genom omhändertagande och avyttring av oljefrö av dylik odling. Nämnden anser det ur beredskapssynpunkt mycket angeläget, att en mindre odling av oljelin upprätthålles även i fortsättningen. Linolja omfattas icke av den nuvarande fettvaruregleringen. Intill den 1 december 1953 avräknades däremot vinster och förluster på inom landet producerad linolja samt hit importerat linfrö och linolja — i likhet med vad som tillämpades beträffande andra vegetabiliska oljor — med clearingkassan för fettvaror. Det torde därför enligt nämndens mening stå i god överensstämmelse med kassans verksamhet att vid dess avveckling reservera ett lämpligt belopp för stöd åt linfröodlingen. En sådan åtgärd skulle också, anför nämnden, vara i linje med vad som tillämpats sedan år 1954. Nämnden har nämligen sedan sistnämnda år erhållit bemyndigande att med anlitan av clearingkassans medel inlösa oljelinfrö och spånadslinfrö till vissa av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda priser. Nämnden upplyser, att odlingen av oljelin år 1955 var obetydlig och endast gav några hundra ton frö. 1956 års odling av oljelin beräknas ge ca 1 500 ton frö för oljeframställning. Av spånadslinfrö har under de senare åren 1 800 ton per år inlösts för oljeframställning. Clearingkassans kostnader för avsättning av 1956 års skörd av oljelinfrö och spånadslinfrö har beräknats till 600 000 kronor. Detta belopp motsvarar ungefär 20 procent av inlösningspriset. Nämnden anför, att det givetvis är omöjligt att förutse, huru länge det föreslagna beloppet om 5 000 000 kronor kommer att förslå till upprätthållandet av en sådan odling. Världsmarknadens växlingar i fråga om vegetabiliska oljor kan stundom vara både snabba och betydande. Med en försiktig prispolitik synes emellertid ett dylikt belopp böra räcka för sex å åtta odlingssäsonger.

Under hänvisning till en till jordbruksnämnden ställd, av lantbruksstyrelsen den 16 november 1956 avlåten skrivelse föreslår nämnden vidare, att av fettclearingkassans behållning 5 000 000 kronor skall ställas till förfogande för främjande av forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område.

I anslutning till lantbruksstyrelsens skrivelse anför jordbruksnämnden, att nämnden finner nyssnämnda belopp å 5 000 000 kronor ur fettclearingkassan lämpligen böra tillföras den under statskontorets förvaltning stående Fonden för främjande av forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område. I likhet med styrelsen understryker nämnden vikten och angelägenheten av en förstärkning av de resurser, som står till förfogande för detta ändamål. Med hänsyn till att clearingkassans verksamhet, i varje fall sedan slutet av 1940-talet, ingått som ett led i prisregleringen på jordbrukets område synes det nämnden väl motiverat att disponera en del av kassans medel på föreslaget sätt. Nämnden erinrar i detta sammanhang vidare om förfarandet vid upplösningen av ett antal clearingkassor utanför jordbruksområdet.

Till frågan om dispositionen av resterande medel i fettclearingkassan — i

den nu föreliggande prognosen beräknade till 5 500 000 kronor — anmäler jordbruksnämnden sin avsikt att återkomma, när detta belopp med säkerhet kan preciseras, vilket enligt nämnden icke torde kunna ske förrän tidigast hösten 1957.

Vad angår clearingkassan för kolonialvaror erinrar jordbruksnämnden om att behållningen i denna kassa den 31 januari 1954, med undantag av 1 000 000 kronor, i enlighet med Kungl. Maj:ts av riksdagen antagna proposition 1954:180 överförts till Svensk kötthandel, förening u. p. a. Härefter har kassan uteslutande använts för utbetalning av clearingbidrag för socker, som använts för tillverkning av varor för export. Nämnden upplyser, att kassans behållning per den 23 november 1956, inklusive upplupen ränta, uppgår till 779 970 kronor 98 öre. Beträffande dispositionen av detta belopp föreslår nämnden, att 50 000 kronor skall reserveras för fortsatt utbetalning av clearingbidrag för socker, som — importerat före den 1 maj 1956, då de nya regleringsanordningarna för socker infördes — använts för tillverkning av exportprodukter men ännu icke avräknats med kassan. Resterande medel i kassan, 729 970 kronor 98 öre, anser nämnden lämpligen böra överföras till budgeten genom att tillgodoföras inkomstiteln A III 5 Övriga diverse inkomster. Dit torde även eventuellt överblivande del av nyssnämnda belopp å 50 000 kronor böra föras. Till skillnad mot clearingkassan för fettvaror har kolonialvaruclearingkassan av statsmedel tillförts ett belopp av 5 000 000 kronor. Nämnden anser det därför naturligt, att föreliggande behållning vid kassans avveckling helt återföres till statskassan.

I detta sammanhang torde få erinras om att enligt beslut av 1956 års riksdag (prop. 1956:165; JoU 30; rskr. 316) jordbruket skall erhålla 100 000 000 kronor av statsmedel till en särskild skördeskaderegleringsfond. Dessa medel avsågs skola utgöra en grundfond i ett planerat system för reglering av skördeskador. Frågan om anvisande av dessa medel, vilka borde ställas till förfogande den 1 juli 1957, avsågs skola upptagas i 1957 års statsverksproposition. Vidare skulle det ankomma på statens jordbruksnämnd att i samråd med skördeskadeutredningen och jordbrukets förhandlingsdelegation avge förslag till närmare bestämmelser om medlens förvaltning och användning.

Statens jordbruksnämnd (skr. 27/11 1956) hemställer, att omförmålda belopp å 100 000 000 kronor skall ställas till förfogande fr. o. m. den 1 juli 1957, samt anmäler sin avsikt att i början av år 1957 till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till närmare bestämmelser om förvaltningen och användningen av medlen.

Departementschefen

Departementschefen har anfört följande.

»Medelsbehovet för allmänt mjölkpristillägg, extra mjölkpristillägg i norra Sverige samt leveranstillägg för mjölk under regleringsåret 1957/58 har av statens jordbruksnämnd beräknats till respektive 96 000 000, 30 000 000 och

49 000 000 kronor eller till sammanlagt 175 000 000 kronor. Sagda belopp understiger med 5 000 000 kronor det våren 1956 för innevarande regleringsår uppskattade medelsbehovet för nämnda ändamål. Mot nämndens förevarande beräkning har jag intet att erinra.

Vid beräkningen av kostnaderna för stödet åt lin- och hampodlingen under nästa regleringsår har jordbruksnämnden utgått från att linberedningsverksamheten skall helt koncentreras till beredningsverket i Laholm, enär motsvarande verksamhet vid verken i Växjö och Mellansel nedlagts. Nämnden har vidare utgått från i förhållande till innevarande regleringsår oförändrade pristillägg av 75 öre per kilogram stödberättigad lin- och hampfiber samt från samma stödberättigade totalkvantiteter som tidigare eller 1 625 ton spinnbar linfiber och 720 ton spinnbar hampfiber. Med nu angivna utgångspunkter har bidragskostnaderna beräknats för spånadslin till 1 218 800 kronor och för hampa till 540 000 kronor. För bestridande av vissa kostnader för odlingsförsök m. m. räknar nämnden därutöver liksom f. n. med ett belopp av sammanlagt 19 000 kronor. Vad nämnden sålunda föreslagit angående stödet till hampodlingen samt bidrag till vissa odlingsförsök, finner jag mig kunna biträda. I fråga om linodlingen kan jag emellertid icke tillstyrka, att stödet till beredningsverket i Laholm skall utvidgas att även omfatta de kvantiteter linfiber, för vilka det numera nedlagda beredningsverket i Mellansel tidigare avsetts skola erhålla pristillägg. Enligt min mening bör stödet till verket i Laholm begränsas till de kvantiteter linfiber, för vilka detta verk samt det med laholmsverket numera sammanslagda verket i Växjö tidigare avsetts skola erhålla pristillägg. Dessa kvantiteter uppgår till 790 och 535 ton eller sammanlagt 1 325 ton. Med utgångspunkt härifrån samt från ett i förhållande till innevarande regleringsår oförändrat pristillägg av 75 öre per kilogram kan bidragskostnaderna för spånadslin under nästa regleringsår beräknas till 993 800 kronor. Det totala medelsbehovet för stödjande av lin- och hampodlingen torde med hänsyn härtill böra beräknas till $(993\,800 + 540\,000 + 19\,000 =)$ avrundat 1 600 000 kronor, vilket belopp med ca 400 000 kronor understiger det våren 1956 för innevarande regleringsår beräknade medelsbehovet.

Vad angår delposten fraktbidrag för vissa fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län har jordbruksnämnden föreslagit dennas slopande och i enlighet med förslag av lantbruksstyrelsen förordat, att ett motsvarande belopp skall tillföras anslaget Bidrag till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland m. m. Såsom redan framgått av vad jag anfört vid anmälan av nämnda anslag finner jag mig emellertid icke kunna tillstyrka nämndens och styrelsens förslag härutinnan. Under förevarande anslag torde sålunda, liksom för innevarande regleringsår, enligt oförändrade grunder böra beräknas ett belopp av 1 000 000 kronor för fraktbidrag för fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län.

Jordbruksnämnden har föreslagit, att under förevarande anslag skall till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen beräknas ett oförändrat belopp av 4 000 000 kronor. Med hänsyn bl. a. till att den såsom en

övergångsätgärd med medel ur förevarande anslag bedrivna bidragsverksamheten avseende vissa mejeri- och slakterianläggningar i Norrland nu är avslutad och sålunda medel för detta ändamål icke behöver beräknas under anslaget, finner jag mig böra förordna en minskning av beloppet till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen till 3 600 000 kronor. Beloppet är i övrigt liksom tidigare avsett att användas bl. a. till ersättning åt Svenska mejeriernas riksförening för handhavandet av vissa med regleringen av mjölk och mejeriprodukter sammanhängande uppgifter, till kostnaderna för stödet åt ull- och smågrisproduktionen, cereala undersökningar, bidrag till Föreningen Mjolkpropagandan för föreningens allmänna verksamhet, förut omnämnda bidrag till Svensk matpotatiskontroll samt fortsatt upplysnings- och demonstrationsverksamhet rörande foderkonservering ävensom till kostnaderna för särskilda statistiska undersökningar och utredningar, vilka kan befinnas erforderliga för jordbruksregleringens genomförande m. m. Ur förevarande del av anslaget torde sålunda böra utgå medel till bl. a. bestridandet av viss del av kostnaderna för den konsumtionsundersökning, som chefen för socialdepartementet förordat och som jag tidigare berört under anslaget Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat, kommer det sammanlagda medelsbehovet till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1957/58 att uppgå till (175 000 000 + 1 600 000 + 1 000 000 + 3 600 000 =) 181 200 000 kronor.

Såsom framgår av det föregående, har jordbruksnämnden beräknat den sammanlagda behållningen på förevarande anslag för innevarande och tidigare regleringsår till omkring 17 000 000 kronor. Nämnden har föreslagit, att av denna behållning ett belopp av 7 000 000 kronor skall få tagas i anspråk för att täcka medelsbehovet för de prisreglerande åtgärderna under regleringsåret 1957/58, medan återstoden av behållningen — 10 000 000 kronor — skall reserveras för att möta de ökade utgifter för regleringen, som kan uppstå på grund av svårigheter att i fråga om mjölkbidragen göra mera exakta beräkningar. För egen del har jag icke funnit det erforderligt att med hänsyn till osäkerheten i beräkningarna reservera så stort belopp, som nämnden föreslagit. Jag anser mig därför böra förordna, att av den av nämnden beräknade behållningen 13 200 000 kronor skall få tagas i anspråk för att täcka medelsbehovet för de prisreglerande åtgärderna under regleringsåret 1957/58. Ifrågavarande anslag bör sålunda för budgetåret 1957/58 uppföras med (181 200 000 — 13 200 000 =) 168 000 000 kronor.

Jordbruksnämndens beräkningar av de medel, som genom uttagande av införselavgifter å jordbruksregleringsvaror kan komma att inflyta under regleringsåret 1957/58, föranleder ingen erinran från min sida. Totalt bör sålunda även enligt min mening inkomsterna av införselavgifter uppskattas till ett belopp av närmare 68 000 000 kronor. Jag vill emellertid frambålla osäkerheten i dessa beräkningar till följd av svårigheterna att förutse importutvecklingen. Jag kan även ansluta mig till nämndens förslag, att för

regleringsåret 1957/58 inflytande införselavgiftsmedel skall användas till de ändamål, som för regleringsåret 1956/57 angivits i propositionen 1956: 165. Enligt min mening bör vidare de föreskrifter eller anvisningar, som nämnden utfärdat eller föreslagit beträffande medlens närmare användning under innevarande regleringsår, i huvudsak gälla även under nästa regleringsår. Med hänsyn bl. a. till att de införselavgiftsmedel, som beräknas inflyta under regleringsåret 1957/58, totalt sett i det närmaste uppgår till den av 1956 års riksdag godtagna normalramen, finner jag i likhet med jordbruksnämnden f. n. behov icke föreligga att — utöver nyssnämnda direktiv och anvisningar — nu närmare bestämma de belopp, som under regleringsåret skall användas för olika ändamål.

Därest riksdagen icke har något att erinra mot vad sålunda föreslagits, torde det i likhet med vad som skett för innevarande regleringsår — få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på jordbruksnämnden att utfärda närmare bestämmelser om användningen av införselavgiftsmedlen till olika ändamål.

I anslutning till vad som gäller för innevarande regleringsår har jordbruksnämnden vidare föreslagit, att av de under regleringsåret 1957/58 inflytande avgiftsmedlen på jordbruksområdet vissa belopp skall få användas för forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet av i huvudsak samma art som hittills och till högst samma belopp som för innevarande regleringsår. Vad nämnden såvitt nu är i fråga föreslagit, finner jag mig böra tillstyrka. Därest riksdagen icke har något att erinra häremot, torde det efter Kungl. Maj:ts bemyndigande få ankomma på nämnden att inom ramen för de angivna beloppen besluta om medlens närmare användning.

Vad härefter angår användningen av återstående behållning i jordbruksnämndens clearingkassa för fettvaror finner jag mig i likhet med nämnden böra förorda, att av sagda behållning vissa belopp skall dels ställas till nämndens förfogande för att användas till stöd för en av beredskapsskäl motiverad fortsatt odling av oljelin samt till stöd för spånadslinodlingen genom omhändertagande och avyttring av oljefrö från dessa odlingar, dels tillföras den under statskontorets förvaltning stående fonden för främjande av forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område. Enligt min mening bör det emellertid vara till fyllest, om för sagda ändamål avsättes 4 000 000 respektive 3 500 000 kronor. Den efter avdrag för sagda belopp återstående behållningen — enligt den föreliggande prognosen 8 000 000 kronor — bör, så snart slutavräkning kunnat ske och senast med utgången av kalenderåret 1957, tillgodoföras inkomstiteln Diverse inkomster: Övriga diverse inkomster.

Vad jordbruksnämnden föreslagit beträffande dispositionen av clearingkassan för kolonialvaror kan jag i huvudsak biträda. Behållningen i kassan — sedan utbetalningen av clearingbidrag för socker, som importerats före den 1 maj 1956 och sedermera använts för tillverkning av exportprodukter, slutförts — torde sålunda enligt min mening böra under budgetåret 1957/58 tillgodoföras inkomstiteln Diverse inkomster: Övriga diverse inkomster.

Såsom framgått av vad förut anförts, har skördeskadestredningen till följd av de principiella och tekniska problem, som visat sig vara förenade med ett efter försäkringsmässiga grunder uppbyggt skördeskadeskydd, icke sett sig i stånd att avge något definitivt förslag i fråga om ett dylikt skydd å sådan tid, att proposition i ämnet kan framläggas för 1957 års riksdag. Detta innebär, att en skördeskadeförsäkring eller liknande anordning kan väntas träda i kraft tidigast fr. o. m. produktionsåret 1958/59. Den av 1956 års riksdag i princip beslutade grundfonden i ett planerat system för reglering av skördeskador kan därför icke ge jordbrukarna skydd mot en missväxt år 1957. Vid sådant förhållande finner jag mig, för att jordbrukarna icke skall stå helt utan skydd för förluster genom skördeskador å nämnda års skörd, böra föreslå, att det för 1956 års skörd av riksdagen godtagna systemet för reglering av skördeskador skall förlängas att gälla även för 1957 års skörd. Till frågan om anvisande av medel för nyssnämnda grundfond torde jag få återkomma, då frågan om utformningen av ett system för skördeskadereglering blir aktuell.

Vad jag sålunda föreslagit innebär, att den s. k. 4-procentregeln skall i modifierad form tillämpas även i fråga om 1957 års skörd på så sätt att, därest kompensation för ett produktionsbortfall utöver 4 procent icke kan uppnås genom prishöjningar över de i det nya prisregleringssystemet godkända mittpriserna, statsmakterna skall lämna kontant ersättning för felande belopp, dock högst 50 000 000 kronor. Skulle större kontant kompensation erfordras, bör frågan härom bli prövad av Kungl. Maj:t och riksdagen i särskild ordning. Med hänsyn till det nya prisregleringssystemets uppbyggnad bör 4-procentregeln icke tillämpas i händelse av god skörd. Jordbruksnämnden bör i enlighet med förfarandet år 1956 låta upprätta en begränsad normkalkyl för produktionsåret 1957/58. Bedömningen av skördeutfallet bör vidare äga rum med ledning av en skörderapport per den 31 augusti 1957. Omräkning av normkalkylen bör ske endast om så påfordras av jordbrukets organisationer.»

II. Propositionen nr 147 angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m.

Inledning

I skrivelse den 12 februari 1957 har statens jordbruksnämnd framlagt förslag till garantipris för oljelinfro och spånadslinfro samt till riktpreis för linhalm. Vidare har jordbruksnämnden i skrivelse den 29 januari 1957, vilken inkommit till jordbruksdepartementet den 25 februari 1957, gjort framställning i fråga om riktpreis för hamphalm av 1957 års skörd samt i fråga om höjning av det maximala statliga pristillägget för hampfiber av 1956, 1957 och senare års skördar.

Därjämte föreligger en av arbetsmarknadsstyrelsen på Kungl. Maj:ts upp-

drag verkställd utredning — dagtecknad den 19 februari 1957 — rörande stödåtgärder för personalen vid de nedlagda linberedningsverken i Växjö och Mellansel. Styrelsen — som i ärendet samrått med statens jordbruksnämnd — har tillika överlämnat ett av nämnden den 12 februari 1957 avgivet yttrande. Över arbetsmarknadsstyrelsens utredning har statskontoret den 5 mars 1957 avgivit remissutlåtande. Vidare har Sveriges arbetsledareförbund, Svenska industritjänstemannaförbundet och Svenska textilarbetareförbundet i skrift den 12 mars 1957 framfört vissa synpunkter i frågan om stödåtgärder åt nyssnämnda personal.

Jordbruksnämnden har vidare i utlåtande den 1 november 1956 över 1952 års tulltaxekommittés betänkande angående tulltaxa framlagt vissa förslag på jordbruksprisregleringens område, berörande bl. a. konstister och annat berett ätbart fett (stat. nr 275—276).

Vidare torde i detta sammanhang få anmälas en framställning den 14 februari 1957 av skördeuskadeutredningen om medel för att möjliggöra en utvidgad objektiv skördeuppskattning. Till nämnda framställning har fogats ett av statistiska centralbyrån avgivet yttrande i ärendet.

Stödet åt odlingen av olje- och spånadslin

I 1957 års statsverksproposition (IX ht, p. 108, s. 307) har föreslagits bl. a., att ett belopp av 4 000 000 kronor av behållningen i statens jordbruksnämnds clearingkassa för fettvaror skall ställas till jordbruksnämndens förfogande för att användas till stöd för en av beredskapsskäl motiverad fortsatt odling av oljelin samt till stöd åt spånadslinodlingen genom omhändertagande och avyttring av oljefrö från dessa odlingar.

Jordbruksnämnden meddelar i sin omförmälda skrivelse den 12 februari 1957, att nämnden upptagit förhandlingar med Sveriges oljeväxtodlares centralförening angående garantipriset på oljelinfrö av 1957 års odling. Vidare har nämnden fört förhandlingar med Riksförbundet Lin och hampa angående fastställande av garantipris på spånadslinfrö samt s. k. riktpreis för linhalm av 1957 års odling.

Med hänsyn till omständigheterna i ärendet och i betraktande av det begränsade belopp, som föreslagits skola ställas till förfogande för denna form av stöd åt linodlingen, har jordbruksnämnden ansett, att garantipriset för oljelinfrö av 1957 års odling icke bör sättas högre än föregående år — 75 öre för kilogram för vara med 18 procent vattenhalt och 96 procent renhet — oaktat en sådan prissättning kan komma att medföra en viss minskning av odlingens omfattning. Jordbruksnämnden upplyser, att odlarrepresentanterna förklarar sig införstådda med detta ståndpunktstagande från nämndens sida.

Vad angår stödet åt spånadslinodlingen genom inlösen av ur odlingen framvunnet oljefrö påpekar jordbruksnämnden, att skörden av spånadslinfrö för avsalu normalt uppgår till 1 500 à 1 700 ton, uttryckt i torkat frö

med 7,5 procent vattenhalt. 1956 års odling var bättre än normalt och gav en skörd av ca 2 000 ton. Under tidigare år har i enlighet med beslut av statsmakterna spånadslinfröskörden inlösts av jordbruksnämnden till det för oljelinfrö fastställda garantipriset. Härigenom uppkommande förluster har belastat jordbruksnämndens clearingkassa för fettvaror.

Jordbruksnämnden hemställer, att för 1957 års odling måtte fastställas dels ett garantipris av 75 öre för kilogram för oljelinfrö och spånadslinfrö, dels ett riktpreis av 22 öre för kilogram linhalm.

Stödet åt hampodlingen

Det statliga stödet åt odlingen och beredningen av hampa lämnas f. n. i form av pristillägg av högst 75 öre för kilogram hampfiber intill en årlig kvantitet av 720 ton.

Jordbruksnämnden upplyser, att representanter för Gotlands hampodlareförening vid senaste årsskifte till nämnden under åberopande av här nämnda förhållanden framfört farhågor för att man vid oförändrat halmpris innevarande år icke skulle kunna få till stånd en hampodling av den omfattning, som erfordrades för att ekonomiskt driva beredningsverket. Representanterna för föreningen ansåg, att en höjning av priset på hamphalm med 2 öre till 15 öre för kilogram — d. v. s. en återgång till det pris, som gällde före år 1954 — skulle behövas för att man skulle få till stånd en tillräckligt stor odling. Genom en sådan höjning skulle bruttointkomsten för odlarna ökas med omkring 100 kronor per hektar. Odlingsekonomin ansågs även kunna förbättras något genom att odlarna även kunde räkna med en större inkomst för frö, sedan fr. o. m. innevarande år tillgången på utsäde av inhemska sorter förbättrats.

Jordbruksnämnden framhåller härefter, att föreningen med hänsyn till nu gällande priser på hampfiber icke kan höja sitt inköpspris för hamphalm med mindre än att samtidigt det i form av statligt pristillägg utgående stödet höjes i motsvarande grad. Om föreningen skall kunna betala odlarna 2 öre för kilogram högre pris för hamphalm behöver sålunda pristillägget höjas till 90 öre för kilogram spinnbar fiber. Det nu utgående tillägget 75 öre för kilogram, utgör emellertid maximum för stödet enligt beslut av riksdagen.

Vidare framhåller jordbruksnämnden, att det vid förhandlingar med hampodlarföreningen från nämndens sida understruktits, att en förutsättning för att nämnden skulle kunna tillstyrka en höjning av riktpriset för hamphalm och därmed även av pristillägget för hampfiber, måste vara, att man från föreningens sida garanterade, att odlingen i sådant fall verkligen skulle få önskad omfattning under en längre tidsperiod och icke endast för innevarande år. Nämnden upplyser, att föreningen i anslutning härtill gått i författning om att från sina medlemmar skaffa förbindelse om odling under en femårsperiod av viss areal hampa. Hittills har enligt nämnden sådana förbindelser tecknats av 512 odlare för en areal av sammanlagt 1 040 hektar.

Som förutsättning för arealteckningen har gällt, att halmpriset skall höjas till 15 öre för kilogram. Teckningen har emellertid ännu icke avslutats utan fortsätter.

I detta sammanhang upplyser jordbruksnämnden, att den i samband med förhandlingarna genom Lantbruksförbundets revisionsbyrå låtit företaga en ekonomisk utredning rörande hampberedningsverkets beräknade driftsresultat vid ett halmpris av 15 öre för kilogram och ett pristillägg av 90 öre för kilogram fiber samt i övrigt vid nu gällande försäljningspriser för fiber och aktuella driftskostnader samt under förutsättning av normala avskrivningar. Utredningen ger enligt nämnden vid handen, att driften vid beredningsverket under angivna förutsättningar och vid en odling av 1 050 hektar med normal avkastning av halm och normalt fiberutbyte skulle — bortsett från inkomsterna på hampfrö — lämna ett årligt driftsunderskott av omkring 64 000 kronor. Nettointäkten av fröskörden beräknas å andra sidan bli i genomsnitt omkring 100 000 kronor per år.

Jordbruksnämnden anför härefter, att nämnden är väl medveten om att en höjning av det maximala pristillägget för hampfiber från 75 till 90 öre för kilogram spinnbar fiber innebär, att hampodlingen får ett högre stöd än de flesta andra grödor. Enligt den ekonomiska utredningen uppgår produktvärdet utan pristillägg till en krona 57 öre för kilogram fiber (inklusive icke spinnbart material). Ett stöd av 90 öre för kilogram spinnbar fiber innebär utslaget på hela produktionen 76,5 öre för kilogram motsvarande ett stöd för hampodlingen av 48,5 procent av importvärdet. Härvid bör enligt nämnden emellertid uppmärksammas, att de internationella priserna på hampfiber f. n. ligger mycket lågt. Det genomsnittliga prisstödet för jordbruksprodukterna enligt det nya prissättningssystemet beräknades på våren 1956, inklusive statliga pristillägg m. m., enligt propositionen 1956: 165 utgöra 31,7 procent av importvärdet. Särskilda skäl talar enligt nämndens uppfattning emellertid för att hampodlingen på Gotland bör kunna tillerkännas ett högre stöd än det, som genomsnittligt utgår för jordbruksprodukter.

Med hänsyn till de särskilda närings- och befolkningspolitiska problem, som föreligger på Gotland och till det odlingsintresse, som visats genom den föreliggande teckningen av femåriga odlingskontrakt, anser sig jordbruksnämnden böra tillstyrka, att pristillägget för hampfiber höjes från högst 75 till högst 90 öre för kilogram. En sådan höjning motsvarar enligt nämnden för en kvantitet av 720 ton en kostnadsstegring av 108 000 kronor. Den i 1957 års statsverksproposition för stöd åt odlingen av lin och hampa angivna delposten å 1 600 000 kronor av det beräknade medelsbehovet till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under regleringsåret 1957/58 skulle alltså härigenom behöva uppräknas till avrundat 1 700 000 kronor.

I sin skrivelse den 29 januari 1957 behandlar jordbruksnämnden även frågan om en höjning av pristillägget för hampfiber, som framställes av 1956 års skörd.

Jordbruksnämnden framhåller, att vissa omständigheter medfört en försämring av innevarande års driftsresultat, något som föreningen med hänsyn till sin svaga ekonomi får svårt att bära. Bortfallet av 120 ton pristilläggsberättigad fiber innebär, att föreningens intäkter av pristillägg nedgår från 540 000 till 450 000 kronor eller med 90 000 kronor. Nämnden upplyser, att föreningen under hand hos nämnden anhållit, att kompensation måtte beredas föreningen genom en höjning av pristillägget för 1956 års skörd till 90 öre för kilogram. Därest en sådan höjning genomföres, skulle kostnaden för pristillägg till 1956 års skörd uppgå till $(600\ 000 \times 0,90 =)$ 540 000 kronor eller samma belopp, varmed man ursprungligen räknat och som anvisats för ändamålet. Med hänsyn till nu anförda omständigheter anser sig nämnden böra tillstyrka bifall till föreningens framställning även i denna del.

Vissa stödåtgärder för personalen vid de nedlagda linberedningsverken i Växjö och Mellansel

Genom särskilda beslut den 6 april och den 21 december 1956 uppdrog Kungl. Maj:t åt arbetsmarknadsstyrelsen att i samråd med statens jordbruksnämnd uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de åtgärder, som kunde finnas påkallade från Kungl. Maj:ts sida i fråga om stödåtgärder för personalen vid linberedningsverken i Växjö och Mellansel i samband med nedläggandet av dessa verk. Därjämte anhöll Östra Götalands linodlareförening u. p. a. i skrift den 11 september 1956 till arbetsmarknadsstyrelsen, att styrelsen måtte vidtaga åtgärder för att den vid nedläggandet av växjöverket friställda personalen måtte erhålla ekonomiskt stöd efter i huvudsak samma grunder, som tillämpades vid nedläggandet av hampberedningsverket i Värmbol.

I skrivelse den 19 februari 1957 har arbetsmarknadsstyrelsen inkommit med förslag till stödåtgärder för personalen vid linberedningsverken i Växjö och Mellansel. Till skrivelsen, vilken — efter ytterligare av Hallands läns linodlareförening u. p. a. den 15 mars 1957 lämnade upplysningar — i visst hänseende kompletterats av styrelsen den 18 mars 1957, har fogats ett särskilt yttrande av statens jordbruksnämnd. Under utredningsarbetets gång har styrelsen vidare haft kontakt med representanter för Svenska industritjänstemannaförbundet, Sveriges arbetsledareförbund och Svenska textilarbetareförbundet samt informerat dem om innebörden av det förslag styrelsen ämnade avgiva och om de synpunkter, som jordbruksnämnden framlagt i sitt yttrande.

Arbetsmarknadsstyrelsen upptager i sin skrivelse först förhållandena vid *linberedningsverket i Växjö* till behandling. Styrelsen erinrar härvid inledningsvis om att den i skrivelse till jordbruksnämnden den 22 mars 1955 framhöll att linberedningsverket i Växjö hade stor betydelse för arbetsmarknaden i såväl staden som den omgivande bygden och att ett nedlägg-

gande av verket därför skulle medföra ogynnsamma verkningar för arbetsmarknaden i växjöområdet. Omställningen kunde väntas komma att försvåras av att en stor del av arbetsstyrkan uppnått relativt hög ålder och hade lång anställningstid vid företaget. Många av de vid verket anställda torde av olika skäl — innehav av egna hem eller billiga bostäder — komma att känna sig så bundna till växjöområdet, att från deras sida något intresse för överflyttning till annan ort icke kunde väntas föreligga. Även om det skulle bli möjligt att lokalisera en ny industri till linberedningsverkets lokaler, måste man utgå från att för en del av beredningsverkets arbetare — i synnerhet de äldre — svårigheter skulle komma att föreligga att er-hålla anställning. Vidare framhölls, att omställningen kunde förmodas dra ut på tiden och medföra otrygghet och inkomstbortfall för verkets arbetare.

Styrelsen upplyser nu, att linberedningsverkets personal successivt avskedats under tiden 20 oktober 1956—31 januari 1957. Därefter har dock ett antal personer tagits i anspråk för vissa avvecklingsarbeten. Härefter lämnar styrelsen följande översikt över den friställda personalens sammansättning och sysselsättningsförhållanden. Översikten avser den personal, som fanns anställd i linberedningsverket den 1 september 1956, d. v. s. den dag den första kontingenten arbetare erhöll varsel om uppsägning.

Vid denna tidpunkt var 98 personer anställda, varav 81 män och 17 kvinnor. Av de anställda var 88 arbetare, fyra arbetsledare, tre kontorister (därav två kvinnor) samt en kamrerare, en odlingsinstruktör och en disponent. Disponenten — som erhållit fortsatt anställning vid laholmsverket — ingår dock ej i de i det följande redovisade talen.

Personalens fördelning efter ålder per den 31 december 1956 framgår av följande sammanställning. I denna lämnas även uppgift om det antal personer i olika åldersgrupper, som av olika anledningar kan antagas ha särskilda svårigheter att erhålla ny anställning.

	67 år och däröver	60—66 år	55—59 år	40—54 år	Under 40 år	S:a
<i>Män</i>	2	19	12	33	14	80
därav svårplacerade ..	—	81	9	2	1	30
<i>Kvinnor</i>	—	1	3	8	5	17
därav svårplacerade ..	—	1	2	3	1	7

En belysning av de aktuella sysselsättningsförhållandena lämnar styrelsen i följande tablå. (Uppgifterna avser i allmänhet den 31 januari 1957.)

	67 år och däröver	60—66 år	55—59 år	40—54 år	Under 40 år	S:a
<i>Män</i>						
Stadigvarande anställning	—	1	1	5	4	11
Tillfällig anställning ..	—	4	2	18	3	27
Arbetslösa	1	14	8	10	7	40
Sjukskrivna	1	—	1	—	—	2
	2	19	12	33	14	80

	67 år och däröver	60—66 år	55—59 år	40—54 år	Under 40 år	S:a
<i>Kvinnor</i>						
Stadigvarande anställning	—	1	1	1	3	6
Tillfällig anställning ..	—	—	1	3	—	4
Arbetslösa	—	—	1	4	2	7
	—	1	3	8	5	17

Av de elva män, som redovisats som stadigvarande anställda har fyra (två arbetare jämte kamreraren och odlingsinstruktören) erhållit anställning vid linberedningsverket i Laholm, där även två tillfälligt anställda är placerade. Bland de övriga, som redovisas som tillfälligt anställda, ingår 14 män och en kvinna, sysselsatta med avvecklingsarbete vid växjöverket. Av männen är 56 gifta, 20 ogifta, två frånskilda och två änklingar. Av kvinnorna är fyra gifta, sju ogifta, två frånskilda och fyra änkor. Egen fastighet innehas av 19 män och en kvinna.

Personalens anställningstid vid linberedningsverket framgår av följande sammanställning.

Anställningstid	Män	Kvinnor	Anställningstid	Män	Kvinnor
10 år och längre	35	4	4—5 år	4	3
9—10 år	6	1	3—4 »	6	—
8—9 »	5	1	2—3 »	5	1
7—8 »	7	1	1—2 »	4	—
6—7 »	4	2	Under 1 år	2	2
5—6 »	2	2	Summa	80	17

I sammanställningen har hänsyn icke tagits till anställningstid efter den 31 januari 1957. Som framgått av det föregående har ett antal därefter varit sysselsatta med avvecklingsarbeten. Av växjöverkets här berörda 97 anställda hade 87 haft oavbruten anställning, medan övriga tio arbetat i två eller flera perioder.

Arbetsmarknadsstyrelsen övergår så att behandla förhållandena vid *linberedningsverket i Mellansel* samt framhåller därvid, att linberedningsverket å denna ort är den enda industrien av betydelse i Anundsjö kommun. Övrig industriell verksamhet i kommunen består av några mindre mekaniska verkstäder av typen smedjor samt en mindre sågverksrörelse. Statens järnvägar sysselsätter ett 100-tal man med Mellansel som stationsort. Enligt 1950 års folkräkning hade i runt tal 60 procent av den yrkesverksamma befolkningen i kommunen sin huvudsakliga sysselsättning inom jord- och skogsbruk. Styrelsen påpekar vidare, att linberedningsverket ur arbetsmarknadssynpunkt haft särskild betydelse bl. a. genom att verket brukat sysselsätta en större arbetsstyrka under vinter- än sommarhalvåret och därigenom bidragit till att utjämna de stora säsongrörelserna på arbetsmarknaden i dessa trakter.

I det följande lämnar arbetsmarknadsstyrelsen i likhet med vad som skett för växjöverket en översikt av den från linberedningsverket i Mellansel friställda personalens sammansättning och sysselsättningsförhållanden. Uppgifterna avser den personal, som fanns anställd vid verket den 18 maj 1956,

då Föreningen Norrlandslin u. p. a. lämnade varsel om nedläggande av driften. Varslet avsåg från början endast ett temporärt driftsstopp över sommaren. Något återupptagande av driften hade emellertid ej skett, då beslut om definitiv driftsnedläggning fattades. Innehållet av översikten är i huvudsak följande.

Den 18 maj 1956 fanns 55 personer anställda, varav 43 män och tolv kvinnor. Av de anställda var 48 arbetare, två arbetsledare, tre kontorister (därav två kvinnor), en laborant samt en disponent. Disponenten avled den 20 juni 1956. Personalens åldersfördelning per den 31 december 1956 framgår av följande sammanställning, i vilken uppgifter även lämnas om det antal personer i olika åldersgrupper, som av olika anledningar kan antagas ha särskilda svårigheter att erhålla ny anställning.

	67 år och däröver	60—66 år	55—59 år	40—54 år	Under 40 år	S:a
<i>Män</i>	3	2	—	21	16	42
därav svårplacerade ..	—	1	—	5	1	7
<i>Kvinnor</i>	—	—	1	5	6	12
därav svårplacerade ..	—	—	—	—	—	—

Följande sammanställning, som bygger på uppgifter per den 3 januari 1957, belyser de aktuella sysselsättningsförhållandena.

	67 år och däröver	60—66 år	55—59 år	40—54 år	Under 40 år	S:a
<i>Män</i>						
Stadigvarande anställning	—	—	—	7	11	18
Tillfällig anställning ..	1	1	—	3	2	7
Arbetslösa	2	1	—	11	2	16
Värnpliktstjänstgöring	—	—	—	—	1	1
	3	2	—	21	16	42
<i>Kvinnor</i>						
Stadigvarande anställning	—	—	—	2	—	2
Tillfällig anställning ..	—	—	—	—	1	1
Arbetslösa	—	—	1	3	4	8
Övrig som ej söker anställning	—	—	—	—	1	1
	—	—	1	5	6	12

Den som tillfälligt anställd redovisade kvinnan avser en kontorist, som tills vidare fortsätter i linberedningsverkets tjänst. Av männen är 25 gifta, 13 ogifta och fyra änklingar. Av kvinnorna är nio gifta, två ogifta och en frånskild. Egna fastigheter innehas av 31 män och två kvinnor. Av fastigheterna utgöres 13 av mindre jordbruksfastigheter.

Personalens anställningstid framgår av följande sammanställning.

Anställningstid	Män	Kvinnor	Anställningstid	Män	Kvinnor
10 år och längre	8	1	4—5 år	4	2
9—10 år	6	1	3—4 »	1	1
8—9 »	6	—	2—3 »	—	1
7—8 »	4	—	1—2 »	6	3
6—7 »	—	1	Under 1 år	2	—
5—6 »	5	2	Summa	42	12

Av mellanselverkets 54 anställda har 49 haft oavbruten anställning, medan övriga arbetat i två eller flera perioder.

I sitt *förslag till åtgärder* framhåller arbetsmarknadsstyrelsen till en början, att de åtgärder, som arbetsmarknadsmyndigheterna hittills vidtagit i anledning av nedläggningen av linberedningsverken i Växjö och Mellansel, har varit inriktade på att bereda den friställda personalen annan lämplig sysselsättning. Förmedlingsarbetet försvåras emellertid — särskilt beträffande växjöverket — av personalens ogynnsamma åldersfördelning med stark förskjutning mot de högre åldrarna, sjukdom, invaliditet och andra arbetshinder. Att huvuddelen av den friställda personalen på båda orterna saknar särskild yrkesutbildning utgör ävenledes ett hinder i förmedlingsarbetet. Frånsett detta har sannolikt det förhållandet, att entledigandena i Växjö skett under hösten och vintern, då regelmässigt färre arbetstillfällen står till buds, bidragit till att ett relativt litet antal hittills kunnat beredas annan fast sysselsättning. Beträffande mellanselverket bör enligt styrelsen beaktas, att varslet från början endast avsåg ett temporärt driftsstopp. De anställningar, som den friställda personalen därvid kunde beredas, var i stor utsträckning av säsongmässig natur och har upphört under hösten och förvintern, då nya placeringsmöjligheter saknats.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller vidare, att enligt länsarbetsnämndens i Växjö bedömande huvuddelen av de där entledigade ej kommer att kunna beredas fasta anställningar under innevarande vinterhalvår. Omkring 15 man beräknas kunna placeras i beredskapsarbeten — dels ett statligt vägarbete i länet, dels ett av Växjö stad ordnat kommunalt vatten- och avloppsarbete. Av den friställda personalen från mellanselverket beräknas fyra—sex man temporärt kunna sysselsättas i ett kommunalt vatten- och avloppsarbete i Anundsjö kommun. Styrelsen befarar dock, att anordnandet av beredskapsarbeten icke kan lösa sysselsättningsfrågan ens på kortare sikt för en del arbetssökande. Detta gäller förutom vissa äldre och partiellt arbetsföra bl. a. den friställda kvinnliga arbetskraften.

Enligt arbetsmarknadsstyrelsens förmenande torde — utöver de fem folkpensionärerna — sammanlagt i Växjö och Mellansel minst 44 personer eller ca 30 procent av de båda verkens sammanlagda personal kunna bedömas ha särskilda svårigheter att erhålla nya anställningar. Av dessa utgöres tre av personer, som under innevarande år kommer att erhålla folkpension. Som framgått av det föregående redovisar Växjö ett — även relativt sett — betydligt större antal svårplacerade än Mellansel, vilket bör ses mot bakgrunden av att personalens medelålder är väsentligt högre på den förra orten än på den senare. Styrelsen anför vidare, att även om den friställda personalen från linberedningsverken erhållit annan sysselsättning, har driftsnedläggelserna medfört ett ekonomiskt avbräck. I stor utsträckning har nämligen vederbörande kunnat beredas anställning endast utanför hemorten eller sysselsättas i säsongarbete. Styrelsen betonar, att det varit och är en angelägen uppgift att få andra industrier lokaliserade till de båda genom driftsnedläggelserna ledigblivna lokalerna. I fråga om Växjö har strävandena att dit lo-

kalisera annan industri givit resultat, i så måtto att AB Svenska fläktfabriken fattat beslut om att övertaga anläggningen för att där förlägga en del av sin tillverkning. I vilken utsträckning linberedningsverkets personal kommer att kunna beredas anställning vid detta företag är dock ännu svårt att bedöma. Enligt styrelsens mening blir det sannolikt fråga endast om ett mindre antal. Vad Mellansel beträffar har styrelsen varit i förbindelse med en del företag, som ämnar utvidga sin verksamhet. Något positivt resultat i lokaliseringsfrågan har dock hittills icke uppnåtts. Det torde enligt styrelsen vara förenat med stora svårigheter att tillföra Mellansel annan industri av betydelse i linberedningsverkets ställe.

Arbetsmarknadsstyrelsen finner, att nedläggandet av linberedningsverken i Växjö och Mellansel medfört arbetslöshet och ekonomiska förluster för personalen, vilken skäligen bör erhålla ersättning härför. En differentiering av ersättningarnas storlek, som tager hänsyn till de ekonomiska förlusterna i varje enskilt fall, skulle emellertid stöta på stora praktiska svårigheter. Det system, som tillämpades vid avvecklingen av hampberedningsverket i Värmbol, synes enligt styrelsen därför böra tagas till huvudsaklig förebild. Det innebar, att all personal — förutom vederbörande disponent — med anställning över ett visst antal år tillerkändes gratifikation med belopp i förhållande till anställningstidens längd. Beträffande värmbolverkets personal föreslog styrelsen, att till varje person, som vid driftsnedläggelsen var anställd vid verket, skulle utgå en gratifikation med visst belopp per anställningsår. Styrelsens förslag godtogs av riksdagen dock med den ändringen, att det skulle fordras en anställningstid av minst fem år för att ersättning över huvud skulle utgå. Detta medförde en markant skillnad mellan å ena sidan dem, som erhöll lägsta gratifikationsbelopp, och å andra sidan dem, som ej erhöll någon som helst ersättning. För att bl. a. undvika denna olägenhet föreslår styrelsen nu, att ersättning skall utgå till var och en, som har en sammanlagd anställningstid av tre år eller däröver. I övrigt föreslår styrelsen, att samma ersättningsgrunder skall gälla som vid nedläggningen av värmbolverket. Gratifikationsbeloppet synes sålunda böra fastställas till 200 kronor per anställningsår och utgå med 100 kronor för varje påbörjat halvår. I fall då gratifikationsberättigad person avlidit före utbetalandet av gratifikationen, bör denna tillerkännas den avlidnes maka (make).

I anslutning härtill upplyser arbetsmarknadsstyrelsen, att antalet befattningshavare vid växjöverket, vilka uppnår en anställningstid av tre år eller mera, är 70 män och 14 kvinnor. Härvid har medräknats en man, som först efter den 31 januari 1957 har uppnått tre års anställningstid. Av den friställda personalen i Mellansel uppnås tre års anställningstid av 34 män och åtta kvinnor. Sammanlagda antalet personer, som skulle komma i åtnjutande av gratifikationer enligt styrelsens förslag är således 126. Härvid har i enlighet med de grunder, som tillämpades i värmbolfallet, ej medräknats verkens disponenter. Beträffande växjöverkets disponent, som innehar fortsatt anställning vid linberedningsverket i Laholm, har styrelsen ej funnit anledning framlägga något förslag. Disponenten vid mellanselverket avled den 20 juni

1956 och efterlämnade maka och barn. Änkan har hos Föreningen Norrlands-lin ansökt om bidrag men denna framställning har ännu ej föranlett någon åtgärd. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som föreligger i detta fall, föreslår styrelsen, att ett belopp av 1 600 kronor enligt nämnda generella beräkningsgrunder skall tillerkännas den efterlevande maken. Detta belopp ingår i den av styrelsen uppgjorda kostnadsberäkningen.

Arbetsmarknadsstyrelsen föreslår — såsom styrelsen också föreslog vid avvecklingen av hampberedningsverket i Värmbol — att vissa äldre anställda och invalider samt andra personer med svårt handicap bland personalen efter prövning av vederbörande länsarbetsnämnd skall kunna tillerkännas ett extra tillägg utgörande 50 procent av den utgående gratifikationens belopp. Prövningen bör ske i samråd med arbetstagarnas organisationer och ifrågasvarande kommun. Gratifikation med förhöjt belopp kommer enligt styrelsens beräkningar att bli erforderligt i högst 37 fall i Växjö och 11 fall i Mellansel. Några ersättningar utöver de här föreslagna har styrelsen ej funnit anledning att framföra.

Arbetsmarknadsstyrelsen beräknar, att kostnaderna för de föreslagna ersättningarna till personalen vid linberedningsverken i Växjö och Mellansel kommer att uppgå till högst ca 283 000 kronor, varav högst ca 46 000 kronor avser extra tillägg.

Statens jordbruksnämnd förklarar i sin till arbetsmarknadsstyrelsens förslag fogade skrivelse, att den anser sig kunna utgå ifrån att personalen i Växjö och Mellansel bör erhålla hjälp efter samma grunder, som gällde beträffande personalen i Värmbol. I anledning av arbetsmarknadsstyrelsens förslag, att tidsgränsen för rätt till gratifikation skall sättas vid tre års anställningstid, ifrågasätter jordbruksnämnden emellertid, om det icke skulle vara lämpligare att fastställa fem års anställningstid som generell gräns samt att lämna arbetsmarknadsstyrelsen bemyndigande att efter individuell prövning tillerkänna gratifikationer enligt angivna grunder åt personal med kortare anställningstid i sådana fall, då särskilda skäl föreligger.

I anledning av vad jordbruksnämnden anfört, framhåller *arbetsmarknadsstyrelsen*, att en ledande princip vid utarbetandet av styrelsens förslag till ersättningar varit, att generella linjer skall tillämpas i all den utsträckning så är möjligt. Undantag har endast gjorts i fråga om det föreslagna extra tillägget till vissa äldre anställda och invalider samt andra med svårt handicap. Att efter individuell prövning fastställa bidrag vid sidan härav till personer, som ej uppnått den enligt de generella ersättningsgrunderna erforderliga anställningstiden, skulle enligt styrelsens mening medföra betydande olägenheter.

Statskontoret finner i likhet med arbetsmarknadsstyrelsen och jordbruksnämnden skäligt, att personalen i viss utsträckning beredes kompenstation för de förluster, som nedläggandet av driften vid linberedningsverken förorsakat. Ämbetsverket delar jordbruksnämndens uppfattning, att ersättningarna bör bestämmas enligt samma grunder, som tillämpades i värmbolfallet och

kan sålunda icke tillstyrka, att villkoren för erhållande av gratifikation upp-
mjukas i den omfattning, som föreslagits av arbetsmarknadsstyrelsen. Därest
det skulle anses motiverat att utdela gratifikationer även vid kortare anställ-
ningar, bör detta enligt statskontorets mening ifrågakomma endast för så-
dana fall, då arbetstagaren kan åberopa en anställningstid, som obetydligt
understiger fem år, och tillika befinner sig i behov av ekonomiskt stöd.

I gemensam skrift den 12 mars 1957 framhåller *Sveriges arbetsledareför-
bund*, *Svenska industritjänstemannaförbundet* och *Svenska textilarbetareför-
bundet* bl. a., att det med hänsyn till föreliggande omständigheter synes dem
befogat med en något generösare bedömning i förevarande fall än vad som
skedde vid bl. a. nedläggandet av värmbolverket. Förbunden pekar sålunda
på den allmänna åtstramning som ägt rum på arbetsmarknaden under det
senaste året. Vidare kan man enligt förbunden med visshet förutse, att den
friställda personalen blott i ringa omfattning kan beredas nya anställningar
vid nytillkommande industrier. Under hänvisning härtill samt till bl. a. ar-
betarstammens mycket ofördelaktiga åldersfördelning förordar förbunden,
att gränsen för att erhålla gratifikation sättes till tre år. Förbunden ifråga-
sätter slutligen, om ej vad jordbruksnämnden föreslagit beträffande gratifi-
kation till arbetstagare med kortare anställningstid än fem år jämväl skulle
kunna tillämpas vid anställningstid kortare än tre år.

Konstister m. m.

I yttrande den 1 november 1956 över 1952 års tulltaxekommittés betän-
kande med förslag till tulltaxa (SOU 1956: 14—16) framlägger statens jord-
bruksnämnd — i anslutning till kommitténs förslag — vissa synpunkter och
förslag av betydelse för jordbruksprisregleringen och berörande, såvitt nu är
i fråga, konstister m. m.

Jordbruksnämnden anför härom, att den i anledning av önskemål från
den berörda industrien och efter egna överväganden funnit sig böra föreslå,
att importskyddet för dessa varuslag skall ordnas på samma sätt som enligt
kungörelsen 1956: 417 skett beträffande margarin. Nämnden hemställer där-
för om sådan ändring av kungörelsen, att såväl margarin som konstister och
annat ätbart fett skall kunna beläggas med införselavgift av högst 25 kronor
för 100 kilogram jämte belopp, motsvarande 30 kronor för 100 kilogram i
produktionen ingående fett, oljor och fettsyra.

Skördeskadeutredningens framställning om medel till en utvidgad objektiv skördeuppskattning

I skrivelse den 14 februari 1957 har skördeskadeutredningen hemställt,
att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga statens jordbruksnämnd att av de medel,
som står till förfogande för prisreglerande åtgärder på jordbrukets område,

ställa till statistiska centralbyråns förfogande 500 000 kronor för en viss utvidgning av den objektiva skördeuppskattningen. Till stöd för sin framställning anför utredningen till en början, att den funnit, att ett permanent skydd mot skördeskadador icke kan anordnas utan en tillförlitlig och objektiv uppskattning av skördeskadornas storlek. Vid undersökning av de möjligheter, som står till buds för utformning av en objektiv skördeuppskattning i detta syfte har det visat sig, att dessa ser något olika ut för skilda slag av grödor.

Jordbruksnämnden har enligt utredningen också förklarat sig tillstyrka, att ur dessa medel 500 000 kronor ställas till statistiska centralbyråns förfogande för en utvidgning av den objektiva skördeuppskattningen till angiven omfattning.

Statistiska centralbyrån anför i skrivelse till skördeskadeutredningen, att centralbyrån anser, att den av utredningen föreslagna utvidgningen av undersökningarna till omkring 3 300 brukningsenheter skall — med förbehåll i fråga om kostnaderna för fältarbetet — kunna utföras inom den av utredningen angivna kostnadsramen.

Departementschefen

Departementschefen har anfört följande.

»Grunderna för fortsatt stöd åt lin- och hampodlingen fr. o. m. 1957 års skörd behandlades vid 1956 års riksdag. I fråga om den närmare innebörden av dem torde jag få hänvisa till propositionen 1956: 38 och jordbruksutskottets utlåtande 1956: 6. Jag torde vidare få erinra om att föredragande departementschefen under nionde huvudtiteln i 1957 års statsverksproposition (p. 108) förordat, att av behållningen i statens jordbruksnämnds clearingkassa för fettvaror ett belopp av 4 000 000 kronor skall ställas till jordbruksnämndens förfogande för att användas till stöd för en av beredskapsskäl motiverad fortsatt odling av oljelin samt till stöd åt spånadslinodlingen genom omhändertagande och avyttring av oljefrö från dessa odlingar.

I fråga om 1957 års skörd av oljelinfrö och spånadslinfrö har jordbruksnämnden, såsom framgått av det föregående, efter förhandlingar med Sveriges oljeväxtodlares centralförening samt Riksförbundet Lin och hampa föreslagit ett jämfört med år 1956 oförändrat garantipris av 75 öre för kilogram, avseende leverans från odlare av frö med 18 procent vattenhalt och 96 procent renhet. Kungl. Maj:t har tidigare denna dag fastställt det föreslagna garantipriset. För infriande av garantien torde få tagas i anspråk medel ur nyssnämnda, för förevarande ändamål avsedda belopp ä 4 000 000 kronor.

Vad därefter angår det statliga stödet åt spånadslinodlingen torde jag få erinra om, att man vid beräkningen av kostnaderna härför under regleringsåret 1957/58 i årets statsverksproposition utgått från att linberedningsverksamheten efter nedläggandet av beredningsverken i Växjö

och Mellansel skall helt koncentreras till verket i Laholm. Stödet har därvid begränsats till de kvantiteter linfiber, för vilka sistnämnda verk samt det numera med laholmsverket sammanslagna verket i Växjö tidigare avsetts skola erhålla pristillägg, eller till sammanlagt 1 325 ton. Med utgångspunkt härifrån samt från ett i förhållande till innevarande regleringsår oförändrat pristillägg av 75 öre för kilogram har bidragskostnaderna för spånadslin under nästa regleringsår beräknats till 993 800 kronor.

Jordbruksnämnden har i sin nu ifrågavarande skrivelse påpekat, att nyssnämnda förslag innebär en sänkning med 225 000 kronor av det stöd åt spånadslinodlingen, varmed nämnden räknade i sina hösten 1956 avgivna anslagsräkningen. Bl. a. med hänsyn härtill har jordbruksnämnden funnit sig böra biträda en av Riksförbundet Lin och hampa föreslagen sänkning av riktpriiset för linhalm av 1957 års skörd med 2 öre för kilogram. Någon ändring av pristillägget för linfiber har icke ifrågasatts. Kungl. Maj:t har med bifall till jordbruksnämndens förslag tidigare denna dag fastställt riktpriiset för 1957 års skörd av linhalm till 22 öre för kilogram.

I fråga om det statliga stödet åt hampodlingen torde få erinras, att detta enligt förut berörda beslut av 1956 års riksdag i fortsättningen skall utgå med ett till 75 öre för kilogram maximerat pristillägg för fiber av spinnbar kvalitet. Vidare torde böra påpekas, att man vid beräkningen av kostnaderna för sagda stöd under regleringsåret 1957/58 i årets statsverksproposition utgått från ett pristillägg av 75 öre för kilogram stödberättigad hampfiber samt från samma stödberättigade totalkvantitet som tidigare eller 720 ton spinnbar hampfiber. Riktpriiset på hamphalm har alltsedan år 1954 varit 13 öre för kilogram.

Som närmare framgår av jordbruksnämndens förevarande framställning har hampodlingen, som numera bedrivs endast på Gotland, under sistlidna år minskat rätt avsevärt. Anledningen härtill uppges enligt nämnden vara, att odlingen vid nuvarande riktpreis på halmen icke bedömes ge nämnvärt ekonomiskt utbyte utöver hampans förfruktsvärde i samband med ogräsbekämpningen på myrmarkerna samt att ogräsbekämpning — i varje fall på kort sikt — visat sig möjlig medelst på senare tid saluförda kemiska bekämpningsmedel. Nedgången i hampodlingen, vilken vid oförändrat riktpreis på hamphalm väntas bestå, har medfört en försämring av driftresultatet vid hampberedningsverket i Visby, något som enligt jordbruksnämnden verket med hänsyn till sin svaga ekonomi får svårt att bära. Efter framställning av Gotlands hampodlareförening har nämnden därför funnit sig böra tillstyrka en höjning av riktpriiset på hamphalm av 1957 års skörd till 15 öre för kilogram. Som förutsättning för sitt tillstyrkande har nämnden emellertid krävt, att föreningen under en femårsperiod skall garantera en i förhållande till beredningsverkets kapacitet avpassad odlingsareal. Enligt hittills av föreningen från odlare införskaffade garantiförbindelser synes den eftersträfvade arealen i stort sett redan ha uppnåtts.

Med utgångspunkt från nu gällande priser på hampfiber kan hampodlareföreningen emellertid icke höja inköpspriset för hamphalm med mindre det i form av statligt pristillägg utgående stödet höjes i motsvarande grad.

En höjning av odlarpriset på hamphalm med 2 öre för kilogram motsvarar en höjning av pristillägget från nuvarande 75 till 90 öre för kilogram spinnbar hampfiber. Med hänsyn till de särskilda närings- och befolkningspolitiska problem, som föreligger på Gotland, samt till det intresse för hampodlingen, som visat sig genom den föreliggande teckningen av femåriga odlingskontrakt, har jordbruksnämnden ansett sig böra tillstyrka ifrågasvarande höjning av det maximala pristillägget för 1957 och senare års skördar. Nämnden har vidare — med hänsyn till det på grund av den minskade odlingen år 1956 försämrade driftsresultatet vid beredningsverket i Visby samt den som följd av skördenedgången minskade utbetalningen av statliga pristillägg ävensom den till följd av frostsador år 1956 reducerade fröskörden — funnit sig böra tillstyrka en av hampodlarföreningen gjord framställning om höjning av pristillägget för hamphalm av 1956 års skörd till likaledes 90 öre för kilogram.

Jordbruksnämnden har sålunda funnit det angeläget, att odlingen och beredningen av hampa på Gotland skall upprätthållas bl. a. med hänsyn till de särskilda närings- och befolkningspolitiska problem, som föreligger där. Det torde i detta sammanhang få framhållas, att vid hamperedningsverket, som är en av Gotlands få mera betydande industriella anläggningar, ett 90-tal personer är sysselsatta. Ett bifall till jordbruksnämndens förslag innebär emellertid, att till hamphanteringen under nästa budgetår skall utgå ett belopp av närmare 650 000 kronor i statligt stöd. Det torde kunna ifrågasättas, om statens stöd för att upprätthålla sysselsättningen på Gotland på lång sikt bör ske i denna form. Jag vill i detta sammanhang erinra om att dåvarande statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet — utan erinran från riksdagens sida — i propositionen 1956:38 angående grunderna för fortsatt stöd åt lin- och hampodlingen anförde, att frågan om fortsatt stöd åt hampodlingen borde tagas upp till omprövning vid ändring i förhållandena. Mot bakgrunden av vad som nu framkommit, synes frågan om formerna på längre sikt för de statliga sysselsättningsbefrämjande åtgärderna på Gotland i vad gäller hamphanteringen fortbestånd snarast böra utredas.

I avvaktan på resultatet av denna utredning vill jag emellertid tillstyrka, att det nu till 75 öre för kilogram spinnbar hampfiber maximerade pristillägget skall höjas till 90 öre för kilogram för 1957 och senare års skördar. I enlighet med jordbruksnämndens förslag bör, vid bifall härtill från riksdagens sida, den under nionde huvudtiteln i 1957 års statsverksproposition (p. 108) för stöd åt odlingen av lin och hampa under regleringsåret 1957/58 angivna delposten å 1 600 000 kronor av det beräknade medelsbehovet till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område uppräknas med 108 000 kronor till avrundat 1 700 000 kronor. Någon ökning av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område i anledning av nämnda uppräkning synes emellertid icke behöva ske. Det ytterligare medelsbehovet torde i stället böra täckas genom anlåtande av den vid ingången av budgetåret 1957/58 föreliggande behållningen å anslaget.

Likaså finner jag mig böra tillstyrka, att Gotlands hampodlareförening i

enlighet med jordbruksnämndens förslag beredes kompensation för de till följd av minskad odling år 1956 bortfallna intäkterna av pristillägg genom en höjning av pristillägget för 1956 års skörd av hampa till 90 öre för kilogram. De totala kostnaderna för statliga pristillägg till 1956 års skörd kommer härigenom att uppgå till 540 000 kronor eller samma belopp, som av 1956 års riksdag beräknats för ändamålet.

I anslutning till vad jag sålunda förordat, torde jag få erinra, att Kungl. Maj:t på min föredragning tidigare denna dag fastställt riktpriset för hampahalm av 1957 års skörd till 15 öre för kilogram.

Vad angår frågan om stödåtgärder för personalen vid de nedlagda linberedningsverken i Växjö och Mellansel torde jag få erinra om att Kungl. Maj:t, i enlighet med beslut av 1956 års riksdag, den 6 april och den 21 december 1956 uppdrog åt arbetsmarknadsstyrelsen — som närmare borde följa utvecklingen i fråga om spörsmål, berörande personalen vid nämnda linberedningsverk i samband med nedläggandet av dessa och medverka till omplacering av den arbetskraft, som därvid friställdes — att i samråd med statens jordbruksnämnd uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de åtgärder, som kunde finnas påkallade från Kungl. Maj:ts sida. I anledning härav har arbetsmarknadsstyrelsen efter närmare utredning inkommit med förslag till dylika åtgärder.

Av utredningen framgår bl. a., att arbetsmarknadsmyndigheternas hittills i första hand vidtagna åtgärder gått ut på att söka bereda den vid de båda linberedningsverken friställda personalen sysselsättning inom andra områden, där arbetskraft behövs. Därjämte har arbetsmarknadsstyrelsen sökt att få andra industrier att förlägga sin verksamhet till de genom driftsnedläggelserna ledigblivna lokalerna. I fråga om Växjö har strävandena i sistnämnda hänseende i viss utsträckning givit resultat. Enligt arbetsmarknadsstyrelsen torde man dock icke kunna räkna med att något större antal av linberedningsverkets personal skall kunna beredas anställning vid det företag, som numera övertagit linberedningsverkets lokaler för att där förlägga en del av sin verksamhet.

Utredningen visar vidare bl. a., att omkring 30 procent av de båda verkens sammanlagda personal kan bedömas ha särskilt svårt att erhålla nya anställningar. Särskilt besvärligt uppges läget vara i Växjö, där personalens medelålder är väsentligt högre än i Mellansel. Det synes därför nödvändigt att räkna med ytterligare någon tids svårigheter att finna sysselsättningsmöjligheter. Ekonomiskt avbräck har därjämte uppkommit för den personal, som erhållit endast tillfällig anställning eller som varit tvungen att taga anställning på annan ort. Med hänsyn till de särskilda omständigheter, som är förknippade med driftsnedläggelserna, finner jag i likhet med arbetsmarknadsstyrelsen det vara motiverat, att vissa åtgärder — utöver redan i sysselsättningsbefrämjande syfte företagna eller planerade — vidtogs för att för personalen mildra de ekonomiska följderna av nedläggelserna.

Beträffande formen för dylika åtgärder har arbetsmarknadsstyrelsen för-

ordat, att det system, som tillämpades vid avvecklingen av hamperedningsverket i Värmbol (prop. 1954: 2, bil. 6, p. 4), skall tagas till huvudsaklig förebild. I detta fall tillämpades ett automatiskt verkande system med gratifikationer till de anställda i förhållande till anställningstidens längd liknande det, som tidigare kommit till användning vid avvecklingen av Svenska skifferaktiebolagets anläggningar i Kinne-Kleva. Gratifikationer utgick till dem, som varit anställda vid verket i fem år eller därutöver med ett belopp av 200 kronor per anställningsår med 100 kronor för varje påbörjat halvår av anställningstiden. Till vissa personer med hög ålder, invaliditet eller dylikt utgick dessutom efter prövning ett extra tillägg av 50 procent av den utgående gratifikationens belopp.

I fråga om den hjälp, som övergångsvis bör utgå till personal vid linberedningsverken i Mellansel och Växjö, har arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit — under åberopande av att vissa olägenheter varit förknippade med kravet på en så lång anställningstid som fem år — att gratifikation skall utgå till envar, som har en sammanlagd anställningstid vid verken av tre år eller därutöver. Gratifikationen föreslås skola utgå med 200 kronor per anställningsår med 100 kronor för varje påbörjat halvår. Därest gratifikationsberättigad person avlidit före utbetalandet av gratifikationen, bör denna tillerkännas den avlidnes maka (make). Vidare föreslås att vissa äldre anställda och invalider samt andra personer med svårt handicap skall — efter viss prövning — kunna tillerkännas extra tillägg med 50 procent av den utgående gratifikationens belopp samt att ett belopp av 1 600 kronor — beräknat med utgångspunkt från de generella grunderna för gratifikation — skall tillerkännas ännu efter mellanselverkets avlidne disponent.

Jordbruksnämnden har i sitt yttrande över arbetsmarknadsstyrelsens förslag ifrågasatt, om det icke skulle vara lämpligare att fastställa fem års anställningstid som generell gräns samt att lämna arbetsmarknadsstyrelsen bemyndigande att efter särskild prövning i varje särskilt fall tillerkänna gratifikationer åt personal med kortare anställningstid, då särskilda skäl föreligger. Statskontoret delar jordbruksnämndens uppfattning, att ersättningsarna bör bestämmas enligt samma grunder, som tillämpades i värmbolfallet. Enligt ämbetsverkets mening bör emellertid gratifikationer vid kortare anställningstid än fem år — därest dylika skulle anses motiverade — ifrågakomma endast för sådana fall, då arbetstagaren kan åberopa en anställningstid, som obetydligt understiger fem år, och tillika befinnes vara i behov av ekonomiskt stöd.

Enligt min mening bör gratifikation utgå i första hand till dem, som varit anställda vid ifrågavarande linberedningsverk i sammanlagt fem år eller därutöver. Arbetsmarknadsstyrelsen bör dock bemyndigas att efter prövning i varje särskilt fall tillerkänna gratifikationer jämväl åt personal med kortare anställningstid än fem år, då särskilda skäl föreligger. Gratifikationens belopp bör uppgå till 100 kronor för varje påbörjat halvår av anställningstiden. Vissa äldre anställda och invalider samt andra personer med svårt handicap bör därutöver — efter prövning av vederbörande länsarbets-

nämnd och efter samråd med arbetstagarnas organisationer samt ifrågavarande kommuner — erhålla extra tillägg med 50 procent av den utgående gratifikationens belopp. Det synes mig med hänsyn till de särskilda omständigheterna även skäligt, att änkan efter disponenten vid mellanselverket tillerkännes ett särskilt belopp av 1 600 kronor. Några ersättningar utöver de sålunda förordade torde icke böra utgå.

Med tillämpning av nu angivna grunder torde sammanlagt 105 personer bli berättigade till generell gratifikation, varav 70 vid växjöverket och 35 vid mellanselverket. Gratifikation med förhöjt belopp kan bli erforderligt i högst 48 fall, varav högst 37 i Växjö och 11 i Mellansel. Kostnaderna kan beräknas totalt — alltså inklusive kostnaderna för de särskilt prövade bidragen till personal med kortare anställningstid än fem år — komma att uppgå till högst 283 000 kronor, varav högst 46 000 kronor till extra tillägg. Medel till täckande av kostnaderna torde — såsom skedde vid nedläggandet av driften vid hampberedningsverket i Värmbol — böra få tagas i anspråk ur det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Vad angår jordbruksnämndens förslag i fråga om konstister och annat berett ätbart matfett (stat. nr 275—276) torde få erinras, att jämlikt beslut av 1956 års riksdag uttages, så länge det inhemska priset på rapsfrö ligger mellan de fastställda prisgränserna, en införselavgift på vegetabilisk olja och annat fett (med inemot 100 procent fetthalt) av 30 öre för kilogram. Därjämte uttages för såväl importerade fettvaror som olja, som framvinnas ur inhemskt oljeväxtfrö, en rörlig regleringsavgift, vilken bl. a. står i visst förhållande till världsmarknadspriserna på fettråvaror och fettvaror. Utöver vad som motsvarar nämnda avgifter utgår — för att dels lämna erforderligt manufaktureringsskydd, dels kompensera den inhemska industrien för inblandningstvång beträffande här i landet tillverkat margarin m. m. — en särskild införselavgift av 25 öre för kilogram för margarin och bakhjälpmedel med en fetthalt av mer än 60 procent. Den särskilda införselavgiften uttages emellertid icke för konstister m. m.

Jordbruksnämnden har föreslagit, att importskyddet för konstister och annat berett ätbart matfett skall ordnas på samma sätt som skett beträffande margarin. Bl. a. med hänsyn till den utbytbarhet, som föreligger mellan ifrågavarande fettprodukter och margarin, finner jag mig böra biträda nämndens förslag. Utöver den generella införselavgiften och den rörliga regleringsavgiften bör sålunda i fortsättningen för konstister m. m. även utgå en särskild införselavgift av högst 25 öre för kilogram.

Därest riksdagen ej har något att erinra häremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser i ämnet.

Under senare år har för utformning av en objektiv uppskattning av skörden utav viktigare grödor företagits vissa provundersökningar enligt den s. k. provytemetoden. Beträffande vissa sädesslag har

dessa undersökningar under år 1956 varit riksomfattande. För potatis har en liknande metod kommit till användning i ett län under år 1956. Samtliga dessa undersökningar har bedrivits i statistiska centralbyråns regi. För uppskattning av vallskörden har under de senaste två åren pågått undersökningar under ledning av en subkommitté till skördeskadetredningen. Resultaten av ifrågasvarande undersökningar har enligt vad som uppgivits varit goda. De av statistiska centralbyrån bedrivna undersökningarna har i första hand tillkommit för att skaffa fram en bättre skördestatistik för landet i dess helhet och för större områden. För en närmare reglering av skördeskador erfordras dock — oavsett vilket system för dylik reglering som kan komma att föreslås av skördeskadetredningen — en mera i detalj gående skördestatistik. En skördeuppskattning — utförd med objektiv metodik — är även såsom utredningen framhållit av stort värde vid bestämmandet av fördelningen utav sådan ersättning, som under år 1957 kan komma att utgå till jordbruket vid ett produktionsbortfall utöver fyra procent. Med hänsyn till det behov av en utvidgad objektiv skördeuppskattning, som sålunda föreligger, finner jag mig böra tillstyrka utredningens framställning om ett anslag av 500 000 kronor för ändamålet. Därest riksdagen icke har något att erinra häremot, torde dessa medel i betraktande av undersökningarnas betydelse för jordbruksprisregleringen böra utgå ur reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.»

III. Yttrandena över motionerna I:156 och II:183

Statens jordbruksnämnd har i sitt den 26 februari 1957 dagtecknade yttrande förordat, att frågan om åtgärder i syfte att anskaffa ytterligare rörelsemedel åt Sveriges export- och importförening för ägg — i stället för på det sätt som angivits i motionerna — måtte lösas så, att någon överföring av behållningen i fettclearingkassan till statsverket ej skall ske nu utan att dessa medel tills vidare får kvarstå hos nämnden och att nämnden be- myndigas att ur fettclearingkassan ställa medel till föreningens förfogande i form av lån med återbetalningsskyldighet. Beträffande sålunda utlämnade lånemedel torde vidare böra gälla, att föreningen bör få använda desamma för sin prisregleringsverksamhet endast på villkor, som godkänts av nämnden.

Jordbrukets förhandlingsdelegation har vid de överläggningar nämnden haft med delegationen förklarat, att delegationen helt biträder den ståndpunkt nämnden intagit i frågan.

Jordbruksnämnden har i sitt yttrande inledningsvis lämnat vissa uppgifter till belysande av läget på äggmarknaden och föreningens ekonomiska ställning. Därvid har jordbruksnämnden först anfört följande.

Vid förhandlingarna våren 1956 mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation angående prissättningen på jordbruksprodukter under treårsperioden 1/9 1956—31/8 1959 överenskomms bl. a. följande beträffande prisregleringen för ägg. Prisgränserna borde med ändring av riks-

dagens beslut hösten 1955 anknytas till Svenska ägghandelsförbundets partipriser i Stockholm för runmärkta ägg och s. k. kronägg. Däremot borde någon ändring icke göras i det av riksdagen tidigare antagna beslutet, att året, med hänsyn till de starka säsongvariationerna i äggpriserna, uppdelades i två perioder med skilda prisgränser, varvid den ena perioden skulle omfatta tiden omkring 1/8 till omkring 30/11 och den andra perioden tiden omkring 1/12 till omkring 31/7. Med förhandlingsdelegationen överenskomms vidare, att mittpriset skulle utgöra under den första perioden 4 kronor 25 öre och under den andra perioden 3 kronor 75 öre per kilogram.

Med då rådande handelsmarginal och fördelning av ägginvägningen på olika säsonger beräknades de överenskomna mittpriserna motsvara ett genomsnittligt producentpris för helt år av 3 kronor 20 öre per kilogram. För att skydda de sålunda överenskomna mittpriserna ansågs införselavgiften vid import av ägg böra fastställas till 65 öre per kilogram. Möjligheterna att uppehålla mittpriserna ansågs dock i första hand komma att bero icke på införselavgiftens storlek utan mera på storleken av de regleringsmedel, som kunde komma att ställas till förfogande för Sveriges export- och importförening för ägg för utbetalande av bidrag vid export av ägg. Man utgick nämligen ifrån, att det under treårsperioden skulle uppstå vissa exportöverskott, vilka måste avsättas till lägre priser än de inhemska. Behovet av clearingmedel för att vid dåvarande exportvolym och i stort sett oförändrad prisutveckling vid export uppehålla ett genomsnittligt producentpris av 3 kronor 20 öre per kilogram beräknades till närmare 7 miljoner kronor per år. För stödjande av äggexporten angavs införselavgifter för fodermedel i första hand kunna komma i fråga. Med hänsyn till de tekniska svårigheterna att pålägga äggproduktionen regleringsavgift borde äggföreningen ha viss prioritet till medel, som inflyter genom införselavgifter för majs och vetekli. Jordbruksnämnden borde bemyndigas att efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation fördela inflytande fodermedelsavgifter på olika produktionsgrenar.

I sin skrivelse till Kungl. Maj:t våren 1956 med förslag till prisreglerande åtgärder för treårsperioden 1/9 1956—31/8 1959 redovisades nysnämnda synpunkter. Departementschefen föreslog i propositionen 1956: 165, att äggregleringen borde utformas i enlighet med vad jordbruksnämnden föreslagit, men erinrade i detta sammanhang om riksdagens uttalande hösten 1955 att, i den mån införsel av majs och oljekraftfoder icke översteg vad som svarade mot behovet med hänsyn till en lämplig sammansättning av foderstärterna, anledning icke borde finnas att fördyra desamma med en avgiftsbeläggning utöver vad som kunde vara motiverad med hänsyn till behovet av medel för täckande av förlusterna på äggexporten. Efter behandling i jordbruksutskottet anslöt sig riksdagen till departementschefens förslag.

Beträffande utvecklingen på äggmarknaden sedan det nya jordbrukspris-systemet trätt i kraft den 1 september 1956 har jordbruksnämnden framhållit följande.

Under månaderna september—november 1956 låg det inhemska äggpriset i huvudsak omkring den s. k. mittprinsnivån. Ägginvägningen visade säsongmässigt låga siffror och de kvantiteter, som måste avsättas på export, var förhållandevis små. Under december 1956 steg ägginvägningen säsongmässigt och exportöverskottet ökade. Samtidigt sjönk äggpriserna på exportmarknaderna. Svenska ägghandelsförbundet ansåg sig därför nödsakat att sänka det inhemska äggpriset så, att detta fr. o. m. den 14 december 1956 kom att ligga 6 öre under den för säsongen fastställda nedre prisgränsen.

I samband härmed anmälades från export- och importföreningen, att tillgången på medel för utbetalande av exportbidrag var begränsad och att en ytterligare sänkning av äggpriset kunde befaras, om ej regleringsmedel utöver vad som redan influerades i form av införselavgifter vid import av fodermedel ställdes till föreningens förfogande. För att möta föreningens likviditets-kris medgav jordbruksnämnden i detta läge, att föreningen på vissa villkor skulle äga taga i anspråk intill 800 000 kronor av medel inestående i Stiftelsen Ägghandelns konjunkturutmättningsfond. Nämnden tog vidare kontakt med presidiet i jordbrukets förhandlingsdelegation för att efterhöra dennas inställning till införande av en införsel- och tillverkningsavgift för oljekraftfoder. Med hänsyn till mjölkproduktionens ekonomi ansåg sig förhandlingsdelegationen dock icke kunna förorda införande av avgift på oljekraftfoder vid denna tidpunkt utan ansåg i stället, att frågan om äggföreningens aktuella medelsbehov provisoriskt borde lösas så, att vissa regleringsmedel av Svenska mejeriernas riksförening borde som lån ställas till äggföreningens förfogande. Mot bakgrunden av denna inställning från jordbrukets sida ansåg sig nämnden icke böra införa avgifter på oljekraftfodret men godkände det anvisade arrangemanget att ställa vissa medel till föreningens förfogande som lån.

Efter en tillfällig förbättring i äggpriserna under januari 1957 har marknadsläget i februari åter försämrats. Priserna på exportmarknaderna har utsatts för mycket stark press, bl. a. till följd av att större kvantiteter än vanligt utbjudits till Västtyskland. De stora äggexportländerna i Europa, exempelvis Danmark, har under senare tid förlorat marknaden i Storbritannien, som tidigare varit en mycket betydande importör av ägg, men nu blivit självförsörjande och t. o. m., om än i begränsad omfattning, exporterar ägg till Västtyskland. I övrigt har äggproduktionen i hela Europa på grund av den milda vintern varit stadd i ökning. Även Sverige har under februari varit nödsakat öka sin export av ägg i jämförelse med föregående år. Alla dessa faktorer har samverkat till att de inhemska äggpriserna fr. o. m. den 15 februari måst justeras nedåt, så att de åter ligger under den nedre prisgränsen. Efter därom gjord framställning har Kungl. Maj:t bemyndigat jordbruksnämnden att införa kvantitativ importreglering för ägg, så länge priserna ligger under den nedre prisgränsen. Fr. o. m. den 16 februari har licenstväng införts för import av ägg.

Denna kvantitativa importreglering saknar emellertid i nuvarande läge betydelse för strävandena att stödja äggexporten och utgör endast en försiktighetsåtgärd med uppgift att hindra, att det redan nu synnerligen besvärliga läget på äggmarknaden skall ytterligare försämrats genom införsel av ägg.

Vad angår föreningens ekonomiska ställning nämner jordbruksnämnden följande.

På grund av årets stora inhemska skörd av fodersäd har importen av olika fodermedel under den hittills gångna delen av regleringsåret varit synnerligen begränsad. Införselavgifterna för de viktigare fodermedlen har, sedan det nya prissystemet sattes i kraft den 1 september 1956, utgått med följande belopp (kr/dt).

Varuslag	Period	
	1,9—19/11	20/11—
Fodersäd	5	5
Majs	3,50	5
Gryn och mjöl av:		
havre	9	9
korn	8	8
Melass	4	4
Oljekakor av:		
raps, rybs, rov- och senapsfrö ..	5	5
Annat oljefoder.....		fritt

Jordbruksnämnden beslöt efter samråd med förhandlingsdelegationen hösten 1956, att samtliga under innevarande regleringsår inflytande införselavgifter för fodermedel skulle tillföras export- och importföreningen för ägg. Trots detta har föreningen för foderimport avseende perioden september 1956—januari 1957 ej kunnat tillföras mer än ca 900 000 kronor. Härjämte har överförts sammanlagt ca 450 000 kronor, avseende importavgifter för ägg och fjäderfä.

Beträffande möjligheten att genom avgiftsbeläggande av fodermedelsimporten under återstående del av innevarande regleringsår tillföra föreningen medel för stödjande av äggexporten uttalar jordbruksnämnden följande.

Bl. a. för att få en önskvärd färg på äggulan anses det önskvärt med en viss, ej för liten andel majs i hönsfoderblandningarna. Denna uppgår f. n. till ca 15 procent. Under förutsättning av en oförändrad inblandning torde majsimporten komma att uppehållas på i stort sett samma nivå som tidigare. Importen under februari—augusti 1957 kan mot bakgrunden härav beräknas till ca 20 000 ton. I fråga om fodersäd, vetekli och liknande fodermedel, för vilka införselavgifterna enligt riksdagens beslut skall utgå med fasta belopp — i allmänhet utgörande 5 kronor per deciton — torde importen i fortsättningen bli av mycket ringa omfattning. Beträffande olika slag av oljekraftfoder, för vilka avgifterna är rörliga, har hittills, med undantag av fodermedel framställda av oljeväxtslag, som odlas inom landet, några avgifter ej utgått. Det anses emellertid troligt, att importen av oljekraftfoder för innevarande stallfodringsäsong nu i stort sett är avslutad, och att någon mera betydande ny införsel från utlandet knappast torde komma till stånd förrän i slutet av innevarande regleringsår. Återstående import torde därför knappast kunna beräknas till mer än ca 30 000 ton. I denna siffra ingår den inhemska tillverkningen av oljekraftfoder av utländsk råvara.

För att skydda nuvarande under den lägre prisgränsen liggande inhemska äggpriser har äggföreningen under den senaste tiden ansett sig böra fastställa relativt höga bidrag vid export för att på så sätt utjämna skillnaden mellan exportpriser och inhemska priser. För veckan den 25/2—2/3 har sålunda bidraget fastställts till 1 krona 20 öre per kilogram och det måste troligen ytterligare höjas under kommande vecka. En sådan bidragspolitik måste givetvis hårt anstränga föreningens likviditet och mycket talar för att, såvida icke en snabb förbättring i avsättningssvårigheterna skulle inträda, de medel, som står till förfogande, inom en nära framtid kan vara helt förbrukade.

Jordbruksnämnden har denna dag haft överläggningar med jordbrukets förhandlingsdelegation angående de åtgärder, som i nuvarande läge bör vidtagas för att stödja äggpriset. Från jordbruksnämndens sida framhölls där-

vid, att man i nuvarande läge icke längre syntes kunna undvika att i ökad omfattning tillgripa den av riksdagen tidigare anvisade vägen, att uttaga avgifter på importfodermedel, i första hand oljekraftfoder, vilket ju hittills icke varit avgiftsbelagt. Från förhandlingsdelegationens sida anfördes, att man i det läge, som nu förelåg, icke längre ville motsätta sig införandet av en avgift på oljekraftfoder, ehuru denna åtgärd till största delen komme att träffa mjölkproducenterna. En mindre ytterligare höjning av majspriset syntes även kunna övervägas. Jordbruksnämnden och förhandlingsdelegationen enades slutligen om att fr. o. m. den 1 mars 1957 höja införselavgiften för majs från 5 kronor till 7 kronor per deciton. Det ansågs icke rådligt att höja införselavgiften ytterligare, enär risk då kunde uppstå att hönsfoderblandningarna fördyrades så mycket, att det uppstod svårigheter att uppehålla den nuvarande andelen majs i hönsfodret. För oljekraftfoder införes från samma datum en införselavgift av 3 kronor per deciton. En avgift med samma belopp skulle även utgå för inom landet av utländska råvaror tillverkat oljekraftfoder. Vidare skulle frågan om möjligheterna att införa särskild avgift på hönsfoderblandningar bli föremål för en utredning.

I anslutning härtill framhåller jordbruksnämnden, att de sålunda beslutade åtgärderna i och för sig icke synes vara tillräckliga för att lösa de svåra problem, som nu uppstått för äggproduktionen. Trots de höjda avgifterna torde nämligen det sammanlagda belopp, som kan beräknas inflyta under innevarande regleringsår i införsel- och tillverkningsavgifter och som kan ställas till äggföreningens förfogande, knappast komma att uppgå till mer än ca 3,5 miljoner kronor. Därutöver tillkommer, utöver föreningens grundfond å 2,8 miljoner kronor, en från föregående regleringsår överförd mindre behållning, vilken dock motväges av att de på innevarande regleringsårs sista månader belöpande införselavgifterna på grund av eftersläpning i tullverkets redovisning knappast kan komma att ställas till föreningens förfogande under innevarande år. Även om föreningens grundfond skulle helt tagas i anspråk är det därför synnerligen ovisst, om de till föreningens disposition stående regleringsmedlen kan komma att uppgå till det belopp av närmare 7 miljoner kronor, vilket tidigare beräknats som nödvändigt för att stödja äggpriset vid oförändrad exportvolym och vid de vid tiden för överenskommelsen beräknade exportpriserna. Ett totalt ianspråktagande av äggföreningens grundfond redan under det nya prissystemets första år torde för övrigt enligt nämndens uppfattning ur flera synpunkter få anses olämpligt. Bl. a. torde man böra utgå ifrån, att det vid utgången av innevarande regleringsår kan komma att föreligga rätt stora övergångslager av fodersäd inom landet, vilket, även om nästa års foderskörd skulle bli av mindre omfattning än årets skörd, kan verka återhållande på importen av fodermedel under första delen av nästa regleringsår. Om icke medel tillskjutes utifrån, torde man alltså böra räkna med en mycket svår likviditetskris för äggföreningen under den närmaste framtiden.

Jordbruksnämnden finner det uppenbart, att det i det läge, som sålunda föreligger, i och för sig skulle vara önskvärt att föreningen direkt kan tillföras ytterligare belopp av de medel, som kan bli disponibla ur jordbruks-

nämndens fetteclearingkassa. Trots detta anser sig jordbruksnämnden dock icke kunna tillstyrka den i motionerna föreslagna åtgärden. Mot en sådan kan nämligen resas den principiella invändningen, att den skulle innebära en ändring av vad som beslutats i fråga om grunderna för prisregleringen under nu löpande treårsperiod, eftersom den skulle medföra att jordbruket direkt erhöi medel utöver vad som varit avsett, när uppställningen träffades om prissättningen för denna period. Mot den i motionerna föreslagna åtgärden kan också invändas, att den skulle kunna komma att uppfattas såsom en direkt statssubvention av äggexporten och därigenom vålla handelspolitiska komplikationer.

Ehuru jordbruksnämnden sålunda icke anser sig kunna tillstyrka det i motionerna framställda yrkandet, pekar nämnden emellertid på en möjlighet till en annan lösning av frågan, varigenom bl. a. en viss lättnad i det betryckta läget för äggproduktionen skulle kunna erhållas och syftet med motionerna sålunda åtminstone i viss utsträckning nås. Härom anför jordbruksnämnden följande.

Jordbruksnämnden erinrar om att den i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 augusti 1956 rörande medelsbehovet å vissa anslag för budgetåret 1957/58 beträffande dispositionen av fetteclearingkassan föreslog att, sedan vissa medel disponerats för sockerregleringen och för stöd åt linodlingen samt för försöks- och forskningsverksamhet på jordbrukets område, återstående medel i avvaktan på slutredovisning till clearingkassan tills vidare skulle få kvarstå hos nämnden. Departementschefen har dock efter viss nedprutning av de av nämnden föreslagna bidragen för linodlingen samt för försök och forskning i årets statsverksproposition föreslagit, att clearingkassans återstående behållning, beräknad till 8 miljoner kronor, nu skall inlevereras till statsverket. Med hänsyn till ovissheten om den framtida utvecklingen och från den principiella utgångspunkten att överskottet i kassan, i likhet med vad som skett vid utvecklingen av andra clearingkassor, bör få användas till främjande av utvecklingen inom den näringsgren, som kassan närmast berört, anser jordbruksnämnden alltjämt att det skulle vara att föredraga, att behållningen i clearingkassan tills vidare, sedan överföring till särskilda ändamål skett, skulle få kvarstå hos nämnden. Om så sker skulle en möjlighet att tillfälligt lindra föreningens ekonomiska svårigheter kunna öppnas på så sätt, att nämnden skulle kunna bemyndigas att ur fetteclearingkassan ställa medel till förfogande åt föreningen i form av lån med återbetalningsskyldighet. Mot en sådan åtgärd skulle ej kunna anföras de principiella betänkligheter, vilka såsom nyss nämnts varit avgörande för nämnden, då nämnden ansett sig böra avstyrka det i motionerna framförda yrkandet om direkt överföring av medel från kassan till föreningen. En dylik utväg att lösa föreningens aktuella svårigheter synes vidare vara att föredraga även ur den synpunkten, att dessa svårigheter i främsta rummet förorsakats av exceptionella omständigheter under innevarande år och att det under mera normala förhållanden bör finnas goda möjligheter för föreningen att ej blott uppehålla regleringen på sätt från början avsetts utan även återbetala de lån, föreningen kan bli nödsakad att upptaga under innevarande år. Om de nu beslutade avgiftshöjningarna bibehålles, torde man nämligen kunna räkna med att de införselavgifter, som kan komma att inflyta senare under treårsperioden 1/9 1956—31/8 1959, kan komma att uppgå till större belopp än 6 å 7 miljoner kronor per år, varför en viss utjämning mellan olika år senare bör kunna komma till stånd.

I yttrande, dagtecknat den 22 februari 1957, har *Småbrukarnas riksförbund* tillstyrkt bifall till motionerna och därvid anfört i huvudsak följande.

Riksförbundet erinrar till en början om att äggpriset under hela efterkrigstiden icke kunnat följa med i den uppkomna allmänna prisstegringen på såväl jordbruksprodukter som andra varor. Detta torde delvis vara beroende på att världsmarknadspriserna genom i viss mån fri prisbildning har fått slå igenom på ägg på ett helt annat sätt än på andra jordbruksprodukter. En annan orsak har varit, att tillräckliga medel nästan alltid saknats för prisstödjande åtgärder för exportäggen. Under de alla flesta åren har medelnoteringen på ägg icke uppgått till det i jordbrukskalkylen beräknade priset.

Efter det nya prissättningssystemets genomförande har det under flera veckor icke ens gått att upprätthålla den undre prisgränsen. Utom under den i motionerna angivna tiden 14/12—18/1 har så sent som under den senaste veckan noteringen legat lägre än den nedre prisgränsen.

I samband med beslutet om det nya prissättningssystemets genomförande uttalades, att staten borde medverka till att mittpriserna uppnåddes och med alla till buds stående medel skydda den nedre prisgränsen. Härvid synes varken principskäl eller andra omständigheter kunna anföras mot att, då de inbördes priserna på produkterna genom överläggningar och eniga beslut beräknats, dessa inbördes priser såvitt möjligt upprätthålles, även om medel, som uppsamlats inom ett varuområde, skulle behöva överföras till ett annat.

Då enligt uppgift i motionerna export- och importföreningen lånat upp ganska betydande belopp för att stödja äggpriset, synes det synnerligen angeläget, att medel på ett eller annat sätt ställes till föreningens förfogande dels för att kunna återbetala lånen, och dels för att i görligaste mån kunna stödja åtminstone den nedre prisgränsen på ägg.

Ett lämpligt sätt synes vara att enligt motionernas förslag överföra 5 miljoner kronor från jordbruksnämndens clearingkassa för fettvaror och ställa dessa medel till export- och importföreningens förfogande.

IV. Utskottet

I årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln, punkten 108, har Kungl. Maj:t äskat ett anslag å 168 000 000 kronor till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område under nästa budgetår. Medlen är avsedda att användas dels till utbetalande av mjölkpristillägg samt leveranstillägg för mjölk, dels till stöd åt odlingen av lin och hampa, dels till fraktbidrag för fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län samt dels till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen.

Vad först gäller medelsbehovet för täckande av kostnaderna för allmänt mjölkpristillägg, extra mjölkpristillägg i norra Sverige och leveranstillägg för mjölk har utskottet intet att erinra mot de beräkningar härav, som gjorts av statens jordbruksnämnd och godtagits av Kungl. Maj:t. För sagda ändamål torde sålunda erfordras ett sammanlagt belopp av 175 000 000 kronor.

Beträffande stödet åt lin- och hampodlingen har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen — med utgångspunkt från ett oförändrat pristilllägg av 75 öre per kilogram stödberättigad lin- och hampfiber samt från stödberättigade totalkvantiteter å 1 325 ton spinnbar linfiber och 720 ton spinnbar hampfiber — föreslagit, att bidragskostnaderna för spånadslin skall beräknas till 993 800 kronor och för hampa till 540 000 kronor. Med tillägg av ett för vissa odlingsförsök avsett belopp å 19 000 kronor skulle enligt detta förslag ett till 1 600 000 kronor avrundat anslagsbelopp erfordras för bestridande av kostnaderna för stödet till nämnda odling. I anslutning till förslaget i statsverkspropositionen har i motionerna I: 342 och II: 417 yrkats, att riktpriiset för hamphalm måtte med hänsyn till utvecklingen under senaste året inom den gotländska hampodlingen fastställas till 17 öre per kilogram mot för närvarande 13 öre per kilogram samt att det statliga pristillägget till stöd åt hampodlingen måtte maximeras till en krona per kilogram spinnbar fiber.

I propositionen nr 147 har Kungl. Maj:t sedermera, efter att ha fastställt riktpriiset för hamphalm av 1957 års skörd till 15 öre per kilogram, föreslagit att — i avvaktan på resultatet av en tilltänkt utredning rörande frågan om formerna på längre sikt för de statliga sysselsättningsbefrämjande åtgärderna på Gotland i vad gäller hamphanteringsens fortbestånd — pristillägget för spinnbar hampfiber skall höjas till 90 öre per kilogram för 1957 och senare års skördar. Någon höjning av prisregleringsanslaget för täckande av de ökade kostnaderna i anledning härav, 108 000 kronor, har Kungl. Maj:t ej funnit nödvändig. För Kungl. Maj:ts motivering till justeringen av riktpriiset och förslaget om ökning av pristillägget har närmare redogjorts i det föregående. I samma proposition har Kungl. Maj:t vidare föreslagit, att Gotlands hampodlareförening skall beredas kompensation för de till följd av minskad odling år 1956 bortfallna intäkterna av pristilllägg genom en höjning av ifrågavarande tillägg för 1956 års skörd av hampa till 90 öre per kilogram. Kostnaderna för denna kompensation rymmes inom det belopp, som tidigare anvisats för pristilllägg för hampfiber av föregående års skörd.

Med anledning av de skäl Kungl. Maj:t anfört för en höjning av maximum för pristillägget för hampfiber av 1956 och senare års skördar från 75 till 90 öre per kilogram spinnbar vara finner sig utskottet böra tillstyrka en dylik höjning. Härav följer, att utskottet avstyrker att detta pristilllägg även som riktpriiset för hamphalm skall höjas i den utsträckning, som avsetts i motionerna I: 342 och II: 417. Såsom Kungl. Maj:t uttalat torde de ökade kostnaderna för pristilllägg för hampfiber under nästa budgetår icke böra föranleda någon ökad medelsanvisning. Däremot bör anslagsposten till stöd åt lin- och hampodlingen uppräknas till 1 700 000 kronor.

I detta sammanhang upptager utskottet till prövning vissa spörsmål, som anknyter till det nyss berörda statliga stödet åt lin- och hampodlingen.

I propositionen nr 147 har Kungl. Maj:t framlagt förslag om, att gratifikation er till ett sammanlagt belopp av högst 283 000 kronor ur innevarande års prisregleringsanslag skall utbetalas till viss personal

vid de numera nedlagda linberedningsverken i Växjö och Mellansel. Förslaget innebär, att gratifikation i första hand skall utgå till dem, som varit anställda vid dessa linberedningsverk i sammanlagt fem år eller därutöver, varjämte arbetsmarknadsstyrelsen skall bemyndigas att, då särskilda skäl föreligger, efter prövning i varje särskilt fall utbetala gratifikationer även åt personal med kortare anställningstid än fem år. Gratifikation skall utgå med 100 kronor för varje påbörjat halvår av anställningstiden. Därutöver skall vissa äldre anställda och invalider samt andra personer med svårt handicap erhålla ett extra tillägg med 50 procent av den utgående gratifikationens belopp. Till änkan efter disponenten vid mellanselverket föreslås utgå ett särskilt belopp av 1 600 kronor. Kungl. Maj:t uttalar i propositionen, att några ersättningar icke bör utgå utöver vad sålunda förordats.

I motionerna I: 494 och II: 628 har motionärerna, under åberopande av att särskilda svårigheter föreligger att omplacera ett betydande antal av de friställda arbetstagarna vid ifrågavarande linberedningsverk, hemställt att gratifikationer skall tillerkännas dem, som varit anställda vid företagen tre år eller därutöver, med 100 kronor för varje påbörjat halvår av anställningstiden samt att sådan ersättning skall, i fall då gratifikationsberättigad person avlidit före utbetalningstillfället, tillerkännas den avlidnes make.

Utskottet finner ej skäl att frångå de principer, som i detta avseende tillämpats vid avvecklingen av beredningsverket i Värmbol, varför utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag i ämnet och avstyrker yrkandet i motionerna I: 494 och II: 628. Utskottet vill härvid betona, att arbetsmarknadsstyrelsen vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag har möjligheter att där särskilda skäl föreligger utbetala gratifikation jämväl till person, som varit anställd vid beredningsverken kortare tid än fem år. För täckande av kostnaderna för gratifikationerna bör i enlighet med förslaget det för innevarande budgetår anvisade anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område få tagas i anspråk.

I anslutning till Kungl. Maj:ts omförmälda förslag till åtgärder för att minska de ekonomiska verkningarna för personalen vid nedläggandet av linberedningsverket i Mellansel har i motionen II: 636 yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte tillkännagiva som sin mening, att arbetsmarknadsmyndigheterna alltjämt bör sträva efter att lokalisera en ny industri till linberedningsverkets lokaler i Mellansel. Då emellertid enligt vad utskottet erfarit arbetsmarknadsstyrelsen fortsätter sitt arbete i det i motionen angivna syftet, finner utskottet icke anledning tillstyrka densamma.

Utskottet återgår härefter till frågan om medelsbehovet under nästa budgetårs anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

Vad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande medel till fraktbidrag för vissa fodersändningar till Norrbottens och Västerbottens län vill utskottet tillstyrka. För ändamålet bör sålunda beräknas ett belopp av 1 000 000 kronor. Rörande medelsbehovet för diverse kostnader i samband med jordbruks-

regleringen har Kungl. Maj:t uttalat, att ett belopp av 3 600 000 kronor synes tillfyllest för täckande av detta behov. Utskottet ansluter sig till denna uppfattning.

För bestridande av de i det föregående beräknade utgifterna till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för nästa budgetår erfordras en medelstillgång å sammanlagt 181 300 000 kronor. Till ett belopp av 13 300 000 kronor bör ifrågakarande totala medelsbehov täckas av reserveringsmedel å anslaget. I enlighet härmed bör anslagsanvisningen för budgetåret 1957/58 uppgå till 168 000 000 kronor.

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 147 föreslagit, att ett belopp av 500 000 kronor skall få tagas i anspråk av prisregleringsanslaget för budgetåret 1956/57 i och för en utvidgning av de undersökningar i fråga om objektiv skördeuppskattning, som i enlighet med av skördeskadeutredningen uppdragna riktlinjer redan tidigare ägt rum i statistiska centralbyråns regi. Mot detta Kungl. Maj:ts förslag har utskottet intet att erinra.

Härefter övergår utskottet till att behandla de föreliggande frågorna rörande avgiftsmedel m. m. inom jordbruksregleringen.

I motionerna I: 155 och II: 192 har framförts förslaget, att förmalningsavgift från och med den 1 september 1957 icke längre skall utgå vid sådan förmalning av brödsäd, som verkställes mot lön för tillgodoseende av odlares eget hushåll. Vid flera tidigare tillfällen, senast vid föregående års riksdag, har utskottet haft att taga ställning till motionsvis framförda yrkanden med samma syfte. Därvid har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka yrkandena i fråga. Utskottet finner ej skäl att nu intaga annan ståndpunkt och avstyrker därför bifall till de nyssnämnda motionerna I: 155 och II: 192.

I propositionen nr 147 har föreslagits, att importskyddet för konstister och annat berett ätbart matfett skall ordnas på samma sätt som nu är fallet beträffande margarin. Skälet härtill är den utbytbarhet, som förefinnes mellan sagda fettprodukter och margarin. Utskottet förordar bifall till detta förslag, vilket innebär att för berörda produkter skall utöver den generella införselavgiften och den rörliga regleringsavgiften jämväl utgå en särskild införselavgift av högst 25 öre per kilogram.

Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen förklarar sig icke ha något att erinra mot de beräkningar jordbruksnämnden verkställt — och som redovisats i det föregående — beträffande de medel, vilka genom uttagande av införselavgifter å jordbruksregleringsvaror kan komma att inflyta under regleringsåret 1957/58. Inkomsterna av dessa införselavgifter uppskattas till sammanlagt 68 000 000 kronor. Även utskottet godtager beräkningarna, även om utskottet är medvetet om osäkerheten i desamma till följd av svårigheterna att förutse hur importen kommer att utveckla sig under tiden intill den 1 september nästa år. Liksom Kungl. Maj:t ansluter sig utskottet jämväl till jordbruksnämndens förslag, att för regleringsåret 1957/58 infly-

tande införselavgiftsmedel skall användas till de ändamål, som av föregående års riksdag godkänts för regleringsåret 1956/57. Det torde i likhet med vad fallet är för innevarande regleringsår få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på jordbruksnämnden att utfärda närmare bestämmelser om användningen av införselavgiftsmedlen till olika ändamål.

Liksom för innevarande regleringsår bör enligt Kungl. Maj:ts förslag vissa belopp av de under nästkommande regleringsår inflytande avgiftsmedlen på jordbruksområdet få användas för forsknings-, försöks- och upplysningsverksamhet av i huvudsak samma art och till högst samma belopp som för närvarande. Utskottet har icke något att invända mot detta förslag och förordar därför, att det efter Kungl. Maj:ts bemyndigande skall få ankomma på jordbruksnämnden att inom ramen för angivna belopp besluta om medlens närmare användning.

Kungl. Maj:t har i statsverkspropositionen tagit upp spørsmålet om dispositionen av de kvarstående behållningarna i jordbruksnämndens clearingkassor för fettvaror och kolonialvaror. De resterande medlen i sistnämnda kassa föreslås skola, sedan slutlig utbetalning skett av clearingbidrag för socker, som införts i landet före den 1 maj 1956 och därefter utnyttjats för tillverkning av exportprodukter, inlevereras till statsverket och under instundande budgetår tillgodoföras inkomsttiteln Diverse inkomster: Övriga diverse inkomster. Beträffande behållningen i clearingkassan för fettvaror föreslår Kungl. Maj:t, att 4 000 000 kronor därav skall användas till stöd för en av beredskapsskäl motiverad fortsatt odling av oljelin och till stöd för spånadslinodlingen genom omhändertagande och avyttring av oljefrö från dessa odlingar ävensom att 3 500 000 kronor skall tillföras fonden för främjande av forsknings- och försöksverksamhet på jordbrukets område. Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit biträder utskottet.

Beträffande den återstående delen — cirka 8 000 000 kronor — av behållningen i clearingkassan för fettvaror har Kungl. Maj:t förordat, att densamma skall senast vid utgången av år 1957 inlevereras till statsverket och bokföras under förenämnda inkomsttitel. I motionerna I: 156 och II: 183 har däremot yrkats, att Kungl. Maj:t måtte erhålla bemyndigande att av det disponibla överskottet i kassan använda 5 000 000 kronor till täckande av kostnader hos Sveriges export- och importförening för ägg, varefter resten av behållningen skall tillgodoföras budgetens inkomstsida. Motionärerna har såsom motivering till sitt yrkande hänvisat till prisutvecklingen på äggmarknaden under de sista veckorna av sistlidna kalenderår och de första av innevarande år ävensom till de lån nämnda förening fått upptaga på annat håll för att kompensera en till följd av prisutvecklingen på oljekraftfoder uppkommen brist på för äggregleringen tillgängliga medel. Enligt motionärernas mening är det angeläget, att medel ur fettclearingkassan kan ställas till föreningens förfogande dels för återbetalning av omförmälda lån, dels för stöd åt äggpriset.

Över sisberörda motioner har remissyttranden inhämtats från jordbruks-

nämnden och Småbrukarnas riksförbund. Riksförbundet har helt tillstyrkt bifall till motionerna medan jordbruksnämnden förordat, att någon överföring till statsverket av behållningen i fettclearingkassan icke skall ske nu utan att dessa medel tills vidare skall kvarstå hos nämnden samt att nämnden skall bemyndigas att ur fettclearingkassan ställa medel till föreningens förfogande i form av lån med återbetalningsskyldighet.

Enligt vad utskottet inhämtat måste Sveriges export- och importförening för ägg i början av år 1957 av brist på medel begränsa stödet till äggexporten på ett sådant sätt, att äggnoteringen under ungefär fyra veckor måste sättas cirka 30 öre lägre än som annars på grund av marknadsmässiga förhållanden varit möjligt. Bristen på medel berodde, enligt vad för utskottet klarlagts, på att de rörliga införselavgifterna på äggviterika kraftfodermedel dittills ej uttagits till stöd för äggexporten såsom förutsatts vid utformningen av jordbruksregleringen för regleringsåren 1956/1959. Numera uttages emellertid dylika införselavgifter, och förhållandena har i övrigt förändrats så, att det stödbehov, som förelåg vid tiden kring årsskiftet, ej längre förefinnes. Utskottet vill dock i detta sammanhang som sin mening uttala att avgiftsregleringen bör omhänderhas så, att ej sådana situationer som den nyssnämnda skall behöva uppkomma.

För utskottet har uppgivits att de medel, som föreningen förvaltar och som influtit såsom exportavgift på ägg under tiden före sagda förenings tillkomst, uppgår till sammanlagt cirka 2,8 milj. kronor. Dessa medel får endast användas med jordbruksnämndens tillstånd. Enligt utskottets uppfattning föreligger bl. a. med hänsyn härtill ingen anledning att för jordbruksnämnden skapa möjligheter till lån åt föreningen genom att härför reservera medel ur fettclearingkassan.

På nu anförda skäl avstyrker utskottet motionerna I: 156 och II: 183. Utskottet biträder däremot Kungl. Maj:ts förslag, att den efter avdrag för förut omnämnda belopp å sammanlagt 7 500 000 kronor återstående behållningen i clearingkassan för fettvaror — enligt jordbruksnämndens prognos 8 000 000 kronor — skall tillgodoföras inkomsttiteln Diverse inkomster: Övriga diverse inkomster.

Slutligen har Kungl. Maj:t, med hänsyn till att en skördeskadeförsäkring eller liknande anordning icke kan genomföras under produktionsåret 1957/58, föreslagit att den s. k. 4-procentregeln skall i modifierad form tillämpas även i fråga om 1957 års skörd på så sätt att, därest kompensation för ett produktionsbortfall utöver 4 procent icke kan uppnås genom prishöjningar över de i det nya prisregleringssystemet godkända mittpriserna, statsmakterna skall lämna kontant ersättning för felande belopp, dock högst 50 000 000 kronor. Därest högre belopp skulle erfordras för kompensation, bör enligt Kungl. Maj:ts förslag frågan härom bli prövad av Kungl. Maj:t och riksdagen i särskild ordning. Som följd av prisregleringssystemets uppbyggnad föreslås att 4-procentregeln icke skall tillämpas i händelse av god skörd. Liksom år 1956 är avsikten att låta upprätta en begränsad normkalkyl för produktionsåret 1957/58. Med ledning av en skörderapport per

den 31 augusti 1957 avses därefter bedömningen av skördeutfallet ske. Enligt förslaget skall en omräkning av normkalkylen äga rum endast om så påfordras av jordbrukets organisationer. Det förslag Kungl. Maj:t sålunda framlagt tillstyrker utskottet.

Vad Kungl. Maj:t i övrigt föreslagit och uttalat under här ifrågavarande anslagsrubrik i statsverkspropositionen samt i propositionen nr 147 föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Under återopande av vad som anförts i det föregående hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 342 och II: 417, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att höja maximum för det statliga pristillägget för hampfiber av 1956 och senare års skördar från 75 till 90 öre för kilogram spinnbar vara;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 342 och II: 417, såvitt nu är i fråga, medge Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för stöd åt odlingen av oljelin, spånadslin och hampa under regleringsåret 1957/58 i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i det föregående;

3) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 494 och II: 628, medge att av det å riksstaten för budgetåret 1956/57 under nionde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område må för gratifikationer till personalen vid linberedningsverken i Växjö och Mellansel i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som angivits i det föregående, tagas i anspråk ett belopp av högst 283 000 kronor;

B. att motionen II: 636 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, medge att av det å riksstaten för budgetåret 1956/57 under nionde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett belopp å 500 000 kronor av Kungl. Maj:t ställes till statistiska centralbyråns förfogande för att möjliggöra en utvidgning av den objektiva skördeuppskattningen i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i det föregående;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* å riksstaten för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 168 000 000 kronor;

3) avslå motionerna I: 155 och II: 192;

4) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga den omläggning av importskyddet för konstister m. m., som angivits i det föregående;

5) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, lämna utan erinran vad i det föregående anförts beträffande användningen av de medel, som under regleringsåret 1957/58 inflyter genom upptagande av införselavgifter, ävensom av andra i samband med jordbruksregleringen influtna eller under sagda regleringsår inflytande avgiftsmedel;

6) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 156 och II: 183, lämna utan erinran vad i det föregående föreslagits i fråga om statens jordbruksnämnds clearingkassor för fettvaror och kolonialvaror; samt

7) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning, godkänna vad i det föregående föreslagits beträffande regleringen av skördeskador å 1957 års skörd.

Stockholm den 17 maj 1957

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Anderberg, Lage Svedberg, Nord, Bertil Andersson, Sigfrid Larsson, Gunnar Berg, Kristiansson, Franzén, Uno Olofsson och Yngve Nilsson;

från a n d r a kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Gustafson i Dädesjö, Antby, Hæggbloom, Andersson i Hyssna, Ahlsten, Sköld, Östlund*, Lindström och Johanson i Västervik.

*Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer

1. Av herrar *Franzén, Gustafson* i Dädesjö och *Lindström*, vilka ansett, att motionerna I: 494 och II: 628 bort bifallas och att därför

dels det stycke i utskottets utlåtande på s. 41, som börjar med orden »Utskottet finner» och slutar med orden »i anspråk», bort ha följande lydelse:

»Av arbetsmarknadsstyrelsens i det föregående redovisade utredning i ämnet framgår, att den berörda personalen kan i ett betydande antal fall bedömas ha stora svårigheter att erhålla nya anställningar. Särskilt gäller detta de i Växjö friställda på grund av deras höga medelålder. I likhet med

motionärerna finner utskottet, att de av arbetsmarknadsstyrelsen påvisade förhållandena utgör övertygande skäl för att ersättning generellt bör utgå till de arbetstagare vid ifrågavarande linberedningsverk, vilka har en anställningstid av tre år och däröver samt att utbetalning i förekommande fall skall ske till efterlevande make. Mot övriga delar av Kungl. Maj:ts nu förevarande förslag har utskottet intet att erinra. De beräknade totalkostnaderna för de av utskottet föreslagna ersättningarna kan antagas rymmas inom det maximibelopp Kungl. Maj:t ansett böra utnyttjas till gratifikationer.»

dels ock utskottets hemställan under punkten A 3), bort lyda sålunda:

»3) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 494 och II: 628, medge att av det å riksstaten för budgetåret 1956/57 under nionde huvudtiteln anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område må för gratifikationer till personalen vid linberedningsverken i Växjö och Mellansel i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som utskottet angivit i det föregående, tagas i anspråk ett belopp av högst 283 000 kronor;»

2. Av herrar *Nord, Franzén, Uno Olofsson* och *Antby*, vilka ansett att motionerna I: 155 och II: 192 bort bifallas och att därför

dels det stycke i utskottets utlåtande på s. 42, som börjar med orden »I motionerna» och slutar med orden »och II: 192», bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 155 och II: 192 har framförts förslaget, att förmalningsavgift från och med den 1 september 1957 icke längre skall utgå vid sådan förmalning av brödsäd, som verkställes mot lön för tillgodoseende av odlares eget hushåll. Motionärerna har framhållit, att en befrielse av löneförmalningen från avgift icke kommer att medföra några olyckliga konsekvenser för jordbrukets gränsskydd, enär de belopp som kommer in genom avgifternas uttagande vid löneförmalning är blygsamma i jämförelse med vad som inflyter vid handelsförmalning. Slaktdjursavgifter och utjämningsavgifter för mjölk utgår ej för hemslakt respektive för den mjölk som förbrukas direkt i lantushållen. Enligt motionärernas mening borde i konsekvens härmed en liknande avgift icke åvila hemmakonsumtionen av brödsäd. Utskottet ansluter sig till den av motionärerna framförda uppfattningen och förordar därför bifall till det i motionerna I: 155 och II: 192 gjorda yrkandet.»

dels ock utskottets hemställan under punkten C 3) bort lyda sålunda:

»3) med bifall till motionerna I: 155 och II: 192, besluta att förmalningsavgift från och med den 1 september 1957 icke skall utgå vid sådan förmalning av brödsäd, som verkställes mot lön för tillgodoseende av odlares eget hushåll;»

3. Av herrar *Nord, Franzén, Antby* och *Ahlsten*, vilka ansett att i anledning av motionerna I: 156 och II: 183

dels utskottets utlåtande från och med det stycke, som på s. 44 börjar med orden »Enligt vad», till och med det stycke på samma sida, som slutar med orden »diverse inkomster», bort ha följande lydelse:

»Mot den av motionärerna föreslagna åtgärden att direkt tillföra Sveriges export- och importförening för ägg ett belopp ur fettclearingkassan kan, såsom även jordbruksnämnden framhållit i sitt yttrande, hävdas att densamma skulle innebära en ändring i de grunder, som fastställts för jordbruksregleringen under regleringsåren 1956/59. Ävenså kan invändas, att åtgärden i fråga skulle kunna uppfattas som en direkt statssubvention av äggexporten och därigenom vålla handelspolitiska komplikationer. Vid ställningstagandet till motionärernas förslag måste jämväl beaktas, att läget beträffande äggexporten förbättrats sedan sagda förslag väcktes. Utskottet anser likväl, att — med hänsyn till ovissheten om den framtida utvecklingen — medel av lämplig storlek bör stå till jordbruksnämndens förfogande för att vid behov kunna utlånas till föreningen. Denna bör då få använda lånemedlen för sin prisreglerande verksamhet endast på villkor som godkänts av jordbruksnämnden. Enligt utskottets mening kan det anses vara till fyllest om i enlighet härmed 3 000 000 kronor av fettclearingkassan får kvarstå hos jordbruksnämnden medan återstoden, beräknad till 5 000 000 kronor, tillgodoföres riksstatens inkomsttitel Diverse inkomster: Övriga diverse inkomster.»

dels ock utskottets hemställan under punkten C 6) bort lyda sålunda:

»6) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 156 och II: 183, besluta att behållningen i statens jordbruksnämnds clearingkassor för fettvaror och kolonialvaror skall disponeras på sätt utskottet förordat i det föregående.»